

## RAADSINFORMATIEBRIEF

15R.00806



**Van** : college van burgemeester en wethouders

**Datum** : 05 januari 2016

**Portefeuillehouder(s)** : wethouder de Weger

**Portefeuille(s)** : Beheer Openbare Ruimte

**Contactpersoon** : J. Rateland

**Tel.nr.** : 8342

**E-mailadres** : rateland.j@woerden.nl

15R.00806



### Onderwerp:

Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP) 2016-2019: Beheer Openbare Ruimte

---

### Kennisnemen van:

het Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP) 2016-2019: Beheer Openbare Ruimte.

---

### Inleiding:

Het College van Burgemeester en Wethouders heeft voor de jaren 2016 t/m 2019 een MOP vastgesteld. In dit document staat beschreven hoe, waar en wanneer de (extra) beschikbare middelen voor het beheer van de Openbare Ruimte zullen worden ingezet. Hierbij ligt de focus op het uitvoeren van groot-onderhoud, vervanging en reconstructies.

Het hoofdstuk over 2016 is definitief en hiervan zullen de nieuwe werken op 01-01-2016 van start gaan. De hoofdstukken over de daaropvolgende jaren zijn een prognose en kunnen lopende het jaar nog verscherpt/aangepast worden.

---

### Kernboodschap:

Het MOP is een belangrijk instrument in het beheer van de Openbare Ruimte. Dit document is het middel waarmee het ons College laat zien wat zij op basis van de beschikbare middelen uit de gemeentebegroting zal gaan doen. Hiermee is het tevens een belangrijk document in de communicatie richting nutsbedrijven, bewoners, ondernemers en andere partners/partijen.

Het MOP 2016-2019 is het resultaat van het doorvoeren van het Woerdense Model in de prioritering van werken. Daarnaast biedt dit MOP de planning van de extra beschikbaar gestelde middelen om de achterstand op groen, bruggen en verharding weg te werken. De werkzaamheden die worden uitgevoerd om de achterstand weg te werken zijn in beeld gebracht in een lijst met een plafond van 13 miljoen euro.

Dit document wordt komende weken verspreid onder de platforms en partners. Daarnaast zal vanaf april 2016 een kaart op de gemeentelijke website staan waarop de werken zijn weergegeven.

---

### Vervolg:

We geven uw raad in overweging om het MOP 2016-2019 in de commissie Ruimte te bespreken.

Tijdens een informatiebijeenkomst zal uw raad verder bijgepraat worden over het Meerjarig Onderhoudsprogramma 2016-2019 en de verbeterorganisatie.

Het volgende Meerjarig Onderhoudsprogramma (voor de periode 2017-2020) zal in oktober 2016 aan de Raad worden aangeboden en is daarmee de onderlegger voor de begroting van 2017.

---

**Bijlagen:**

- Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP) 2016-2019 geregistreerd onder corsanummer 16.000354 (plus tekeningen).
- 

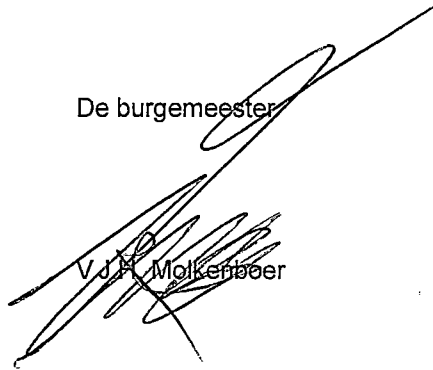
De secretaris

drs. M.H.J. van Kruijsbergen MBA



De burgemeester

V.J.H. Molkenboer



# Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP) Openbare Ruimte 2016 - 2019



# VOORWOORD

---

Voor u ligt het Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP) Openbare Ruimte voor de periode 2016-2019. We hebben een bewogen jaar achter de rug. Ik ben er trots op dat we desondanks toch het grootste deel van de in het MOP 2015-2018 beschreven werkzaamheden voor 2015 volgens plan hebben kunnen uitvoeren.

De IBOR-evaluatie bracht veel achterstallig onderhoud van de openbare ruimte aan het licht. College en raad moesten samen een oplossing zien te vinden voor het hierdoor ontstane miljoenentekort. Dat is gelukt: voor de komende drie jaar zijn er miljoenen extra vrijgemaakt voor het wegwerken van het achterstallige onderhoud en voor het op een hoger niveau beheren van onze openbare ruimte. Afgelopen jaar zijn we op diverse plekken al begonnen met ons 'inhaalwerk', bijvoorbeeld met de reconstructie van De Kanis, het vervangen van fiets- en voetgangersbruggen en het snoeien van bomen.

De grote uitdagingen waar we ons in 2015 voor geplaatst zagen, zetten ons aan om de blik niet alleen naar buiten te richten, op de openbare ruimte, maar ook naar binnen op onze eigen ambtelijke organisatie. We hebben daarin het afgelopen jaar flinke verbeteringen kunnen doorvoeren en voor 2016 staan er nog vele op stapel. Ik heb er alle vertrouwen in dat we klaar zijn om met die verbeteringen de komende jaren verder te werken aan het inhalen van achterstallig onderhoud en het schoon, heel en veilig houden van de openbare ruimte.

**Tymon de Weger**  
Wethouder Openbare Ruimte

# SAMENVATTING

---

## Inleiding

Het Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP) Openbare Ruimte 2016-2019 omvat een overzicht van het meerjarig beheer van de openbare ruimte in de gemeente Woerden. Onder het beheren van de openbare ruimte wordt verstaan: het structureel functioneel in stand houden van de openbare ruimte, gericht op het behartigen van de belangen van alle gebruikers van deze openbare ruimte, namelijk de bewoners, bezoekers, ondernemers. Functioneel kan dit worden onderverdeeld in technische functionaliteit (schoon, heel en veilig) en gebruiksfunctieel zoals verkeersveiligheid en economische aantrekkelijkheid. Dit MOP omvat met name de technische functionaliteit en zal op aspecten ook uitvoering geven aan de gebruiksfunctieel. De te verrichten werkzaamheden zijn gericht op het schoon, heel en veilig houden van de openbare ruimte. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

- regulier onderhoud en wijkverzorging/service-onderhoud (kort-cyclisch);
- groot onderhoud en vervanging/reconstructies (lang-cyclisch).

## Doelen

Het MOP 2016-2019 heeft zijn focus op het lang-cyclisch onderhoud met dito financiële onderbouwing. De doelen van dit document zijn daarom:

- het beschikken over een meerjarig programma voor het onderhoud van de openbare ruimte;
- het geven van inzicht in beschikbare en benodigde budgetten;
- het aangeven van het beheerkader waarbinnen de producten onderhouden worden;
- het aangeven wat de status van het huidige beheer is;
- waar mogelijk, het aangeven van ontwikkelingen in de producten openbare ruimte.

## Producten van de openbare ruimte

Het beheer van de openbare ruimte bestaat uit veel verschillende producten, met alle hun specifieke eigenschappen en beheerwensen. Vrijwel alle producten zijn in dit MOP meegenomen. Dit geldt niet voor de producten afvalinzameling & reiniging.

Alle inrichtingselementen in de openbare ruimte hebben een bepaalde levensduur en een daarbij horende onderhoudscyclus, die afhankelijk is van het gebruik. Door efficiënt onderhoud kunnen de inrichtingselementen lang gebruikt worden, soms langer dan de theoretische levensduur. Tussentijds onderhoud is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat de kwaliteit niet onder het gewenste (afgesproken) technisch niveau komt. De wens is om hierbij tot een economisch optimum te komen. Complicerende factor hierin kan zijn dat voor een bepaald product onderhoud nodig is (bv. riolering), maar voor een ander product nog niet, terwijl we dat product – in het kader van een integrale projectaanpak – het liefst op datzelfde moment zouden willen meenemen (bv. wegen). Steeds zal het meest doelmatige scenario moeten worden gezocht.

## Achterstallig onderhoud

In de afgelopen jaren is drastisch bezuinigd op alle middelen die beschikbaar waren voor het onderhoud van de producten in de fysieke openbare ruimte. We hebben kunnen vaststellen dat de onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte in deze paar jaar hard achteruit is gelopen. Dat heeft geleid tot een versnelde behoefte aan/noodzaak van groot onderhoud of vervanging. Begin 2015 is het onderzoeksrapport van bureau Tien Advies aan de gemeenteraad gepresenteerd. In dit rapport beschrijft Tien Advies de hoeveelheid achterstallig onderhoud in het beheer van de openbare ruimte, voor verharding, groen en de beweegbare bruggen. Om deze achterstanden in te lopen en het onderhoudsniveau structureel op een hoger niveau te krijgen, is door de gemeenteraad voor de begroting 2016 e.v. extra geld beschikbaar gesteld.

## Samenwerken

De gemeente is niet de enige partij die werkt in de openbare ruimte. Bij werkzaamheden in de gemeente moet rekening gehouden worden met externe partijen (andere overheden, nutsbedrijven etc.) en vastgestelde (wettelijke) kaders. Werken worden met deze partijen gepland, technisch voorbereid en afgestemd.

## **Participatie en communicatie**

De openbare ruimte is belangrijk voor de leefbaarheid van de stad en de gezondheid en het welbevinden van inwoners. Het is ook daarom belangrijk om plannen helder en afdoende te communiceren met en naar degenen die belanghebbende, gebruiker of op een andere manier betrokken zijn bij de openbare ruimte. Afhankelijk van het gebied en de mate van onderhoud vraagt de gemeente aan omwonenden om te participeren. Hiervan is vooralsnog sprake in wijken waar herinrichting plaatsvindt. Bewoners worden zo veel mogelijk betrokken bij het beheer van hun leefomgeving. Het resultaat van deze participatie kan invloed hebben op de planning/doorlooptijd of kosten van projecten.

## **Duurzaam en innovatie**

De gemeente Woerden hecht belang aan innovatie en duurzaamheid. Binnen het beheer van de openbare ruimte streven we naar zo duurzaam mogelijk beheer, inrichting en inkoop van producten en diensten. Ook met het Programma Ontwikkeling Veengebied (POV) werken we aan duurzaam en toekomstbestendig wonen, werken en recreëren in het veen. Voor een duurzame openbare ruimte zijn innovaties essentieel. Waar mogelijk worden deze (bij voorkeur budgettair neutraal) ingezet.

## **Het Woerdens Model**

Elke gemeente is anders, heeft zijn eigen omstandigheden, voorwaarden, kenmerken en eigen (bestuurlijke) wensen. Voor de gemeente Woerden heeft het veel gebracht om een kijkje te kunnen nemen bij grote buurman Utrecht. In Utrecht werkt men met een prioriterings-/rangschikkingssysteem waarmee de projecten – ongeacht het product (verhardingen, groen etc.) – in volgorde van urgentie geplaatst en ingepland worden, voor zover de financiën dit toelaten. Dit levert veel transparantie op over welke projecten waar en wanneer uitgevoerd worden en welke (nog) niet.

In oktober 2015 heeft de gemeenteraad besloten om ook voor de gemeente Woerden een prioriterings-/rangschikkingssysteem voor de projecten te gaan gebruiken, het zogenoemde Woerdens Model. Daarbij zijn vijf scoringsvariabelen gebruikt.

### Scoringsvariabelen



## MOP 2016-2019

Het MOP is opgesteld met behulp van het Woerdens Model. Voor 2016 zijn de volgende zaken van belang:

- De reconstructies die in 2015 zijn voorbereid, laten we in 2016 uitvoeren.
- Andere reconstructies bereiden we verder in 2016 voor. We gaan verder met de voorbereidingen voor De Kanis en de Slotenbuurt in Zegveld. Vervolgens laten we deze reconstructies in fases uitvoeren.
- In 2016 wordt gestart met het wegwerken van projecten van de lijst (totale waarde: 13 miljoen euro) met achterstallig onderhoud. Eerste prioriteit ligt bij het wegwerken van de D-locaties.
- In 2016 gaan we verder met het opstellen van een meerjarige onderhoudsprogrammering voor verschillende buurten om deze in 2017 te kunnen voorbereiden en vanaf 2018 te laten uitvoeren. Vanaf 2017 komen deze ook in het MOP te staan.
- Door in jaar 1 reconstructies voor te bereiden en in jaar 2 uit te voeren, creëren we voldoende werkvoorraad om 'buiten' uit te voeren. Als een project vertraagt, kan van een ander project een fase extra worden uitgevoerd, die anders pas in een later jaar zou worden uitgevoerd.
- In het geval dat in 2016 de kosten voor voorbereiding of uitvoering van reconstructies lager zijn dan begroot, zetten we de resterende middelen in op groot onderhoud (dat voor het volgende jaar gepland stond).

## Bedrijfsvoering op orde

Binnen het beheer van de openbare ruimte wordt hard gewerkt aan het op orde brengen van de eigen bedrijfsvoering. Een goede informatievoorziening, kengetallen werkprocessen, programmering en effectiviteit van de organisatie zijn hierin belangrijke thema's. Vanaf het tweede deel van 2015 is een verbeterorganisatie actief. Aan de hand van zeven verbetersporen wordt het beheer van de openbare ruimte stapsgewijs doorontwikkeld naar een volwassen en efficiënte organisatie.

## 7 verbetersporen



# INHOUDSOPGAVE

---

	pagina
<b>VOORWOORD</b>	2
<b>SAMENVATTING</b>	3
<b>1. INLEIDING</b>	7
<b>2. PRODUCTEN VAN DE OPENBARE RUIMTE</b>	9
2.1 De keten van onderhoud	
2.2 Van inspectie naar onderhoudsprogramma	
2.3 Kaders voor de uitvoering	
2.4 Communicatie en participatie	
2.5 Korte toelichting op producten	
2.6 Duurzaamheid en innovatie/ Maatschappelijk verantwoord beheer	
<b>3. TERUGBLIK OP PROJECTEN 2015</b>	16
3.1 Overzicht projecten R&B 2015	
3.2 Stand van doorlopende projecten 2015 (selectie uitgelicht)	
<b>4. MOP 2016-2019</b>	21
4.1 Prioritering met het Woerdens Model	
4.2 Overzicht van projecten	
<b>5. BEDRIJFSVOERING OP ORDE</b>	30
<b>6. COMMUNICATIE EN VERVOLG</b>	31
<b>7. BIJLAGEN</b>	32
Bijlage 1: Gebiedsaanpak 2016-2019	
Bijlage 2: Meerjarig Onderhoudsprogramma 2015 & 2016	
Bijlage 3: Meerjarig Onderhoudsprogramma werkvoorraad t/m 2018	
Bijlage 4: Uitgebreide productinformatie	



# 1. INLEIDING

---

Het Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP) Openbare Ruimte 2016-2019 omvat een overzicht van het meerjarig beheer van de openbare ruimte in de gemeente Woerden. Onder het beheren van de openbare ruimte wordt verstaan: het structureel functioneel in stand houden van de openbare ruimte, gericht op het behartigen van de belangen van alle gebruikers van deze openbare ruimte: bewoners, bezoekers, ondernemers. Functioneel kan dit worden onderverdeeld in technische functionaliteit (schoon, heel en veilig) en gebruiksfunctieel zoals verkeersveiligheid en economische aantrekkelijkheid. Dit MOP omvat met name de technische functionaliteit en zal op aspecten ook uitvoering geven aan de gebruiksfunctieel.

## Het areaal

De gemeente Woerden beheert een areaal van ongeveer 6.918.000 m<sup>2</sup> (2.680.000 m<sup>2</sup> groen, 2.660.000 m<sup>2</sup> verharding, 1.578.000 m<sup>2</sup> water - dit is 12% van de 12.645.000 m<sup>2</sup> water in de gemeente). De openbare ruimte is te verdelen in verschillende producten – groen, verhardingen, bruggen, openbare verlichting, riolering etc. De grondslag/bodemgesteldheid is een complicerende factor: een groot deel van de gemeente (voornamelijk in en rondom de kleine kernen) is gebouwd op 'slappe bodem'. Dit heeft gevolgen voor de levensduur van een aantal producten en beïnvloedt hiermee de beheerkosten.

## Wettelijke zorgplicht

Als beheerder is de gemeente Woerden bestuurlijk, maar ook civielrechtelijk verantwoordelijk voor de staat van de openbare ruimte. Als niet wordt voldaan aan de daaruit voortvloeiende zorg tot instandhouding van de voorzieningen, kan de gemeente verantwoordelijk worden gesteld voor de daaruit voortkomende schade. In het beheer wordt uitgegaan van een integrale verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de openbare ruimte. Dat betekent dat niet alleen gekeken wordt naar technische aspecten, maar ook naar functionele aspecten. De openbare ruimte is het podium voor alle verkeer/gebruik in de publieke ruimte. Als de behoeften en belangen vanuit de samenleving veranderen, kan dat gevolgen hebben voor het gebruik en de inrichting van de openbare ruimte. In het beheer van de openbare ruimte is het daarom belangrijk dat ook wordt gekeken naar andere aspecten, zoals economische ontwikkelingen, sociale veiligheid, verkeersveiligheid en mobiliteit. In dit plan worden de benodigde verkeersmaatregelen in de reconstructieprojecten meegenomen.

## Schoon, heel en veilig

De te verrichten werkzaamheden kunnen worden vertaald als het schoon, heel en veilig houden van de openbare ruimte. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

- regulier onderhoud en wijkverzorging/service-onderhoud (kort-cyclisch)
- groot onderhoud en vervanging/reconstructies (lang-cyclisch)



## Het MOP 2016-2019

Het MOP 2016-2019 heeft zijn focus op het lang-cyclisch onderhoud met dito financiële onderbouwing.

De doelen van dit document zijn daarom:

- het beschikken over een meerjarig programma voor het onderhoud van de openbare ruimte;
- het geven van inzicht in beschikbare en benodigde budgetten;
- het aangeven van het beheerkader waarbinnen de producten onderhouden worden;
- het aangeven wat de status van het huidige beheer is;
- waar mogelijk, het aangeven van ontwikkelingen in de producten openbare ruimte.

Het MOP bevat een overzicht van de projecten voor de periode 2016-2019. Deze lijst is tot stand gekomen door toepassing van het Woerdens prioriteringsmodel. De projecten met de hoogste scores zijn met de hoogste prioriteit in het MOP 2016-2019 opgenomen. De doorlopende projecten uit 2015 of eerder en de projecten met het jaar 2016 staan vast. De projecten van de andere jaren geven de werkvoorraad aan. Deze lijst kan onder invloed van bestuurlijke, economische en andere ontwikkelingen in de loop van de tijd worden bijgesteld.



## Samenwerken in de openbare ruimte

De gemeente is niet de enige partij die werkt in de openbare ruimte. Bij werkzaamheden in de gemeente moet rekening gehouden worden met externe partijen (provincie, Rijkswaterstaat, Prorail, Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, Stedin, Vitens, KPN, Ziggo etc.) en vastgestelde (wettelijke) kaders. Werken moeten worden gepland, afgestemd met de externe partijen, technisch voorbereid en soms moeten nieuwe ontwerpen worden gemaakt (in geval van herinrichting/vervanging).

## Bedrijfsvoering op orde

Binnen het beheer van de openbare ruimte wordt hard gewerkt aan het op orde brengen van de eigen bedrijfsvoering. Een goede informatievoorziening, kengetallen werkprocessen, programmering en effectiviteit van de organisatie zijn hierin belangrijke thema's. Sinds het tweede deel van 2015 is een verbeterorganisatie actief. Aan de hand van zeven verbetersporen wordt het beheer van de openbare ruimte stapsgewijs doorontwikkeld naar een volwassen en efficiënte organisatie.

In de bijlagen zijn achtereenvolgens opgenomen: een toelichting op de gebiedsgerichte aanpak, overzichtskaarten van de projecten 2015 & 2016 en de werkvoorraad t/m 2018 en tot slot een uitgebreide productinformatie.

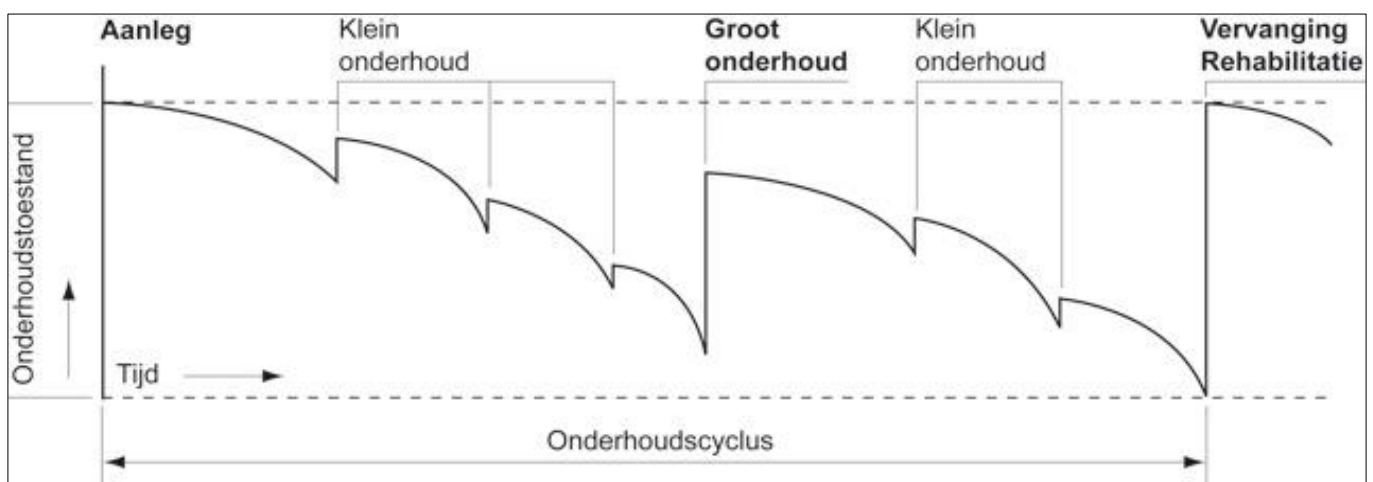
## 2. PRODUCTEN VAN DE OPENBARE RUIMTE

Het beheer van de openbare ruimte bestaat uit veel verschillende producten, met alle hun specifieke eigenschappen en beheerwensen. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de producten. Vrijwel alle in het kader opgenomen producten zijn in dit MOP meegenomen. Dat geldt niet voor de producten afvalinzameling & reiniging. In bijlage 4 is een uitgebreid overzicht van de producten opgenomen.

Alle inrichtingselementen in de openbare ruimte hebben een bepaalde levensduur en een daarbij horende onderhoudscyclus, afhankelijk van het gebruik. Door efficiënt onderhoud kunnen de inrichtingselementen lang gebruikt worden, soms langer dan de theoretische levensduur. Tussentijds onderhoud is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat de kwaliteit niet onder het gewenste (afgesproken) technisch niveau komt. De wens is om hierbij tot een economisch optimum te komen. Complicerende factor hierin kan zijn dat voor een bepaald product onderhoud nodig is (bv. riolering), maar voor een ander product nog niet, terwijl we dat product – in het kader van een integrale projectaanpak – het liefst op datzelfde moment zouden willen meenemen (bv. wegen). Steeds zal het meest doelmatige scenario moeten worden gezocht.

### 2.1 De keten van onderhoud

Om de technische instandhouding van de producten goed uit te voeren zijn, afhankelijk van het product, verschillende maatregelen nodig: klein/groot onderhoud of vervanging (rehabilitatie). De aard van de werkzaamheden en de cyclus van uitvoeren verschillen per product of productgroep. In onderstaande grafiek is de onderhoudscyclus voor de producten weergegeven met de daarbij behorende onderhoudsvormen.



Figuur 1: De keten van onderhoud

Toelichting op de onderhoudsvormen:

- **Regulier (of klein) onderhoud** vindt het gehele jaar plaats. Het werk is per onderhoudsactiviteit klein van omvang;
- **Groot onderhoud** wil zeggen dat het werk, van een specifiek product, een grotere omvang heeft. Dit heet rechtstandig onderhoud, d.w.z. een straat(deel) wordt volledig aangepakt, binnen hetzelfde straatprofiel. Dit onderhoud vindt, afhankelijk van het product, eenmaal in een aantal jaren plaats;
- Bij **herinrichting** is sprake van een profielwijziging van het aangepakte gebied. Dit onderhoud komt overeen met **vervanging/rehabilitatie** zoals opgenomen in het overzicht. Herinrichting vindt gemiddeld eens per 30 - 40 jaar plaats. Bij riolering vindt vervanging zelfs eens per 40–80 jaar plaats.

### 2.1.1 Een duurzaam beheer van de openbare ruimte

Enkele jaren wordt gezocht naar middelen om te werken aan planmatig, preventief onderhoud. Doel hiervan is het klein onderhoud zo veel mogelijk te structureren, het groot onderhoud dan wel vervanging waar mogelijk uit te stellen en te komen tot optimalisatie van het onderhoud, de levensduur van het product en kosten. We streven naar een zo hoog mogelijk rendement van de financiële middelen die aan het onderhoud worden besteed. Een optimaal rendement wordt bereikt wanneer de juiste maatregel op het juiste moment wordt uitgevoerd. Over de gehele levensduur zijn de kosten van onderhoud dan zo laag mogelijk. Gekozen onderhoudskwaliteiten in relatie tot eerder aangebrachte inrichting van een gebied hebben invloed op het zoeken naar een optimaal rendement. Door toepassing van duurzame materialen en constructies kan de levensduur van een product worden verlengd.

### 2.1.2 IBOR

De gemeente Woerden werkt sinds 2009 met het Integraal Beheer van de Openbare Ruimte (IBOR) en op basis van beelden. IBOR/beeldgericht werken is gericht op het monitoren van de onderhoudskwaliteit – waardoor sneller ingegrepen kan worden wanneer de onderhoudskwaliteit onder de afgesproken waarden zakt – en biedt tevens (management)informatie.

### 2.1.3 Van onderhoudsniveau C naar B

Wanneer groot onderhoud of herinrichting wordt uitgesteld, zal de veiligheid gewaarborgd moeten worden, door het uitvoeren van extra klein onderhoud.. Dit klein onderhoud is vaak gelieerd aan klachten/meldingen (die oplopen wanneer groot onderhoud wordt uitgesteld) en levert vaak een toename op van de kosten voor het klein onderhoud. Dit effect is vooral zichtbaar wanneer groot onderhoud of herinrichting langere tijd worden uitgesteld.

Het CROW kent een globale berekeningsmethode voor het vaststellen van deze kostenverhoging bij bv. verharding. Bij onderhoudsniveau C stijgen de kosten voor regulier onderhoud volgens deze rekenmethode met ongeveer 20%. De levensduur van de verharding over het totaal wordt verkort door het gekozen onderhoudsniveau.

Om de neerwaartse spiraal in het beheer van de openbare ruimte te doorbreken heeft de gemeenteraad bij de begroting 2016 e.v. extra financiële middelen ter beschikking gesteld om het bestaande achterstallig onderhoud te kunnen wegwerken. In totaal is er 13 miljoen euro incidenteel vrijgemaakt voor de achterstanden op verhardingen, groen en beweegbare bruggen. Daarnaast heeft de gemeenteraad een structurele verhoging van het onderhoudsbudget opgenomen. Met deze verhoging zal het onderhoudsniveau van C worden verhoogd naar B. Hiermee voldoet het onderhoudsniveau voor bijvoorbeeld wegen aan het minimale niveau voor de wettelijke zorgplicht.

## **2.2 Van inspectie naar onderhoudsprogramma**

De in het MOP opgenomen werkzaamheden zijn geselecteerd op basis van technische waardering en onderhoudsnoodzaak. Waar mogelijk wordt groot onderhoud uitgevoerd en vindt minder herinrichting plaats.

Voor de verschillende producten bestaat de wettelijke verplichting/noodzaak voor het uitvoeren van inspecties (bv. wegen: 1 x per 2 jaar; bruggen 1 x per 3 jaar en speelvoorzieningen en bomen jaarlijks).

Regulier en rechtstandig groot onderhoud kunnen binnen 1 jaar worden uitgevoerd. Herinrichtingprojecten of omvangrijke groot-onderhoudsprojecten, waarbij ook de ondergrondse infrastructuur wordt vervangen, hebben een doorlooptijd van 15 tot 30 maanden, mede als gevolg van afstemming met diensten en bedrijven en participatie met bewoners.

## 2.3 Kaders voor uitvoering

Het beheren van de openbare ruimte wordt zo veel mogelijk integraal aangepakt. Als wordt vastgesteld dat straten aan vervanging toe zijn, worden ook samenhangende beheerproducten meegenomen, zoals riolering, groen, straatmeubilair, ondergrondse infrastructuur en andere relevante inrichtingselementen. Naast de hierboven genoemde technische kaders zijn er kaders ten aanzien van communicatie en participatie van bewoners (zie volgende paragraaf). De informatie uit de voorgaande paragrafen is algemeen en voor (bijna) alle producten van toepassing. In bijlage 4 is specifieke informatie per product opgenomen: de kaders van het product, de uitgangspunten (indien bepaald), het beheer, inspecties en participatie.

## 2.4 Communicatie & participatie

Het is belangrijk om de plannen helder en afdoende te communiceren met en naar degenen die bij de openbare ruimte betrokken zijn, belanghebbende of gebruiker zijn. Afhankelijk van het gebied en de mate van onderhoud zal, zoals hierboven aangegeven, omwonenden gevraagd worden te participeren. Hiervan is vooral sprake in wijken waar herinrichting plaatsvindt. Het resultaat van de participatie kan invloed hebben op de onderhoudsplanning en op de kosten.

De openbare ruimte is belangrijk voor de leefbaarheid van de stad en de gezondheid en het welbevinden van bewoners. Het is een onderwerp dat in de gemeente Woerden de warme belangstelling van bewoners heeft. De betrokkenheid van bewoners ligt in de herinrichting van gebieden en het groot onderhoud en de aanpassingen in het groen, vooral het Brediuspark en de bomen, dan wel het beheren van boomspiegeltuinen en/of plantsoen.

Communicatie en participatie zijn belangrijke elementen in het creëren van draagvlak en betrokkenheid voor de handelingen die worden verricht en de veranderingen die (moeten) worden gerealiseerd. Belangrijk is hoe naar en met bewoners wordt gecommuniceerd en hoe wordt samengewerkt.

Bij groenbeheer zijn bijvoorbeeld de volgende stappen uit de participatieladder van toepassing:

- **Informereren:** over onderhoudswerkzaamheden in een gebied. De informatie wordt via de website of middels een brief aan bewoners verstrekt
- **Meedenken:** bij herinrichtingen kunnen de direct belanghebbenden meedenken over het toekomstig ontwerp;
- **Meewerken:** het betreft hier de verenigingen en bewoners die meewerken dan wel zelf een onderdeel van de openbare ruimte beheren.



### 2.4.1 Participatie in beheer en onderhoud

Het beheer wordt niet alleen meer uitgevoerd door de gemeente c.q. de aannemer. In de afgelopen jaren zijn steeds meer bewoners betrokken geraakt bij het onderhoud, vooral van het groen. Individueel en verenigd (zoals Stichting Landgoed Bredius). De betrokkenheid kan voortkomen uit particulier initiatief (onderhoud plantsoen), vanuit verenigingen/belangengroepen en individuele vrijwilligers. Zij zijn belangrijk voor de gemeente, zij maken extra kwaliteit mogelijk op de plaatsen waar zij zich inzetten.

## 2.5 Korte toelichting op producten

### Producten

#### **Zwart** Begraafplaatsen

In de gemeente Woerden liggen diverse begraafplaatsen. Vele daarvan zijn in beheer en onderhoud bij de gemeente maar er zijn ook begraafplaatsen in eigendom, beheer en onderhoud bij kerkgenootschappen, zoals de Rooms-Katholieke Parochie en de Nederlands Hervormde Kerk. Afscheidsplichtigheden vinden plaats in de kerken, in de aula's op de Algemene begraafplaats Meeuwenlaan en begraafplaats Rijnhof, maar ook bij uitvaartcentrum De Laatste Eer.

In dit overzicht is een speciale plaats ingeruimd voor de gemeentelijke begraafplaatsen. Een product dat geen onderdeel van het beheer van de openbare ruimte uitmaakt. Veel van de onderhoudsactiviteiten op de begraafplaatsen vallen echter wel onder het beheer van de reguliere productgroepen. In 2016 zal een eigen beheerplan voor de begraafplaatsen opgesteld worden, waarmee het los van het MOP zal gaan functioneren.

#### **Groen** Groen (Bomen, beplanting, gras, sport en spelen)

De gemeente beschikt over ongeveer 2.935.400 m<sup>2</sup> groen en 29.492 bomen. Het groen is te verdelen in de producten bomen, bosplantsoen, gras, heesters, perkgoed en (vaste) planten. Ook het bestrijden van onkruid op verharding en het uitmaaien van de watergangen vallen onder het groenbeheer.

Het sportveldenbeheer bestaat uit het onderhouden en in stand houden van gehele sportcomplexen – niet alleen de velden zelf, maar ook de omliggende voorzieningen en groene aankleding binnen de hekken. Voor het laatste onderdeel zijn sinds 2014 de verenigingen zelf verantwoordelijk. De sportvelden worden intensief gebruikt en hebben daardoor ook intensief onderhoud nodig. In 2014 zijn met de verenigingen contracten afgesloten waarin is vastgelegd dat de verenigingen meer onderhoud binnen de hekken zelf gaan doen. Hiervoor krijgen zij een bijdrage uit de exploitatiegelden sport. Dit betreft een basisvergoeding. Verenigingen die meer willen doen, moeten hiervoor zelf middelen organiseren.

Over de verschillende kernen verdeeld, kent Woerden 237 speelvoorzieningen (incl. de voorzieningen bij scholen). De speelplaatsen worden ten minste één keer per jaar geïnspecteerd, de meeste vaker door extra controles van team Wijkonderhoud. Vervanging van speelvoorzieningen (toestellen of gehele speeltuin) gebeurt naar aanleiding van de inspecties. In 2016 komt er een nieuw speelplaatsenbeheerplan dat als onderlijger gaat dienen voor de meerjarenbegroting 2016-2025.

Binnen het product Groen is er een achterstand op het beheer. Bij de begroting 2016 heeft de gemeenteraad extra middelen beschikbaar gesteld om deze achterstand weg te werken en is het budget voor onderhoud structureel opgehoogd.

#### **Bruin** Riolering

In de gemeente Woerden ligt ca. 400 kilometer riolering. Het rioolstelsel bevat drie hoofdonderdelen. *Vrijvervalriolering* ligt in het bebouwd gebied en transporteert regenwater en afvalwater. *Hoofdgemalen* verpompen het rioolwater naar een volgende wijk of naar de rioolwaterzuivering. In het buitengebied ligt *drukriolering*, die afvalwater naar de rioolwaterzuivering transporteert. Het onderhoud van de riolering is gericht op het goed functioneren van alle onderdelen. Als riolering onvoldoende functioneert of de buis niet meer sterk genoeg is, is groot onderhoud of vervanging nodig.

Binnen het product Riolering is geen sprake van achterstallig onderhoud.

## **Blauw** Water en civiele kunstwerken (Baggeren, oevers, bruggen, tunnels en steigers)

De gemeente is voor 12.645.000 m<sup>2</sup> bedekt met water. Hiervan is ca. 25% hoofdwatgang (primair water) beheerd door het Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden. Ca. 12% van het water wordt door de gemeente beheerd. De overige 63% wordt voornamelijk door particulieren beheerd. Onder oevers worden de taluds of slootkanten langs water verstaan. Een deel van de oevers heeft een beschoeiing van planken, damwanden of kademuren als opsluiting van de oever. Circa 255 km van de oevers in de gemeente Woerden is in beheer bij de gemeente, 5,5 km bij HDSR en 40 km bij de Provincie Utrecht. De rest van de oevers is in beheer bij particuliere partijen (bewoners/bedrijven).

In de gemeente zijn honderden bruggen aanwezig. Hiervan zijn er 296 eigendom van de gemeente. Onder bruggen worden alle overgangen over water verstaan. Dit zijn houten bruggen, stalen bruggen, stenen/betonnen bruggen en samengestelde bruggen van beton/hout of beton/staal. Steigers, zoals vissteigers of aanlegsteigers, vallen ook onder 'bruggen'. Enkele zullen niet herkenbaar zijn als brug, omdat hier het straatprofiel doorloopt. Ondergronds is dan wel sprake van een constructie (grote duikers).

Onderverdeeld beheert de gemeente Woerden 6 beweegbare bruggen, 242 houten bruggen (waarvan 2 binnen een rijksbeschermd dorpsgezicht), 33 constructieve duikers, 8 tunnels en 7 steigers.

Voor het beheer en onderhoud van de watergangen en oeverbescherming zijn voldoende middelen beschikbaar. Ook voor het beheer en onderhoud van de vaste bruggen, steigers en tunnels zijn voldoende middelen beschikbaar. Voor de beweegbare bruggen is sprake van achterstallig onderhoud. Bij de begroting 2016 heeft de gemeenteraad extra middelen beschikbaar gesteld om deze achterstand weg te werken. Ook is het budget voor onderhoud structureel opgehoogd.

## **Grijs** Wegbeheer (Verhardingen, markeringen, straatmeubilair en gladheidsbestrijding)

Vanuit de wettelijke zorgplicht heeft de gemeente als beheerder van de openbare weg de verantwoordelijkheid om deze goed en tijdig te onderhouden (art. 15 Wegenwet). Daarnaast wordt vanuit de Wegenwet verwacht dat de beheerder maatregelen treft die de veiligheid van de weggebruiker waarborgen en die maken dat de weg zijn functie kan vervullen. De wet doet een beroep op de publiekrechtelijke zorg van de wegbeheerder voor de veiligheid van de weggebruiker, maar geeft daarbij geen richtlijnen of richtwaarden aan. Wel is wettelijk vastgelegd dat de wegbeheerder verplicht is een inspectie te houden naar de staat van de wegen.

In 2014 is deze weginspectie in alle kernen en het buitengebied uitgevoerd. Alle wegvakken die volgens de CROW-norm (norm voor onderhoudskwaliteit van wegen) 'onvoldoende' scoorden zijn aangegeven. De CROW-toets gaat uit van maximale veiligheid en kwaliteit. Vanuit de kennis die in de organisatie aanwezig is, is een prioriteitenoverzicht gemaakt van straten/gebieden die direct moeten worden aangepakt en waar uitstel mogelijk is. Ook is aangegeven of regulier onderhoud, groot onderhoud of vervanging moet worden ingezet.

Binnen het product Wegbeheer is sprake van een forse hoeveelheid achterstallig onderhoud op Verhardingen. Bij de begroting 2016 heeft de gemeenteraad extra middelen beschikbaar gesteld om deze achterstand weg te werken het budget voor onderhoud structureel opgehoogd.

## **Geel** Ondergrondse infrastructuur en openbare verlichting

Het dossier Openbare Verlichting is de afgelopen jaren vol in de schijnwerpers komen te staan. Het bestaande contract werd niet als voldoende ervaren. Daarom is besloten het contract met Citytec op te zeggen per 31 december 2014. Vanaf 1 januari 2015 is een overbruggingscontract in werking getreden tot aan de start van het nieuwe contract voor het onderhoud en vervanging van de verlichting. Beoogd wordt het nieuwe contract in te laten gaan vanaf 1 juli 2016. Na lange onderhandelingen hebben de gemeente en Citytec eind december 2015 overeenstemming bereikt over de overname van het areaal. Per 1 januari 2016 gaat het gehele areaal over van Citytec naar de gemeente.

Het areaal aan openbare verlichting is sterk verouderd. Op het moment van overgang is ongeveer 45% van de masten en armaturen ouder dan de afschrijvingstermijnen die voor deze objecten gelden. In het eerste kwartaal van 2016 zal een inspectie naar alle masten worden uitgevoerd. Aan de hand van deze resultaten kan worden gezien of het huidige budget toereikend is voor de instandhouding van een veilig, efficiënt en duurzaam verlichtingsareaal.

<b>Overige</b>	Verkeer, projecten, databeheer en ondersteuning (niet uitgewerkt in de productinformatie)
----------------	--

## 2.6 Duurzaamheid en innovatie/Maatschappelijk verantwoord beheer

De gemeente Woerden hecht belang aan innovatie en duurzaamheid, en heeft als overheidsorganisatie een voorbeeldfunctie. Duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen zijn begrippen die regelmatig worden gebruikt wanneer het gaat om de levensduur van producten en diensten en de invloed hiervan op het milieu. Maatschappelijk verantwoord ondernemen (lees: beheren) omvat de drie P's<sup>1</sup>. De diverse producten in de openbare ruimte hebben een functie in het welbevinden van bewoners, de leefbaarheid en de (lucht)kwaliteit van de openbare ruimte.

Op verschillende manieren zet de gemeente in op verduurzaming binnen het beheer van de openbare ruimte:

<b>Groen</b> ✓ CO <sub>2</sub> -ladder bij werkzaamheden ✓ Hout van bomen (populieren) naar bedrijven ✓ Groenafval voor verbranding – biomassa ✓ Gras voor het maken van plastic, strooisel en meststof ✓ Afbreekbare boompalen en verankering ✓ Diversiteit in soorten	<b>Riolering</b> ✓ Afkoppelen regenwater ✓ Energiezuinige pompen ✓ Relining i.p.v. vervanging (CO <sub>2</sub> ) ✓ Recyclebare, duurzame materialen ✓ CO <sub>2</sub> ladder voor onderhoud
<b>Watergangen en civiele kunstwerken</b> ✓ Omvorming naar natuurvriendelijke oevers ✓ Recyclebare, duurzame materialen • Oeverbescherming van 'eigen' wilgentenen op plaatsen waar dit kan ✓ Duurzame aanpak	<b>Verharding</b> ✓ Leerbedrijf ✓ CO <sub>2</sub> -ladder wagenpark aannemer ✓ Gebruik duurzaam (bestratingsmateriaal – 'stille' stenen)
<b>Openbare Verlichting</b> ✓ Vermindering lichtmasten / voorkomen lichtvervuiling <ul style="list-style-type: none"> <li>• Lichtmasten met zonnepanelen (solarlights)                         <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Dynamische verlichting/dimmen</li> </ul> </li> </ul> ✓ Verlichten met specifieke ecologische maatregelen	

✓ = deze maatregelen worden al toegepast

• = een ambitie

<sup>1</sup> Maatschappelijk verantwoord ondernemen is gericht op sociale (People), economische (Profit) en ecologische (Planet) vooruitgang.



Er zijn nog meer mogelijkheden om te verduurzamen. Hiertoe worden voor de gehele openbare ruimte de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd:

Onderwerp	Toelichting
<b>Duurzaamheid als uitgangspunt meenemen bij nieuwe ontwikkelingen, beheer en inkoop</b>	Circulair inkopen – dit betekent dat bij alle fasen van het inkoopproces rekening wordt gehouden met milieu- en sociale aspecten, criteria voor duurzaam inkopen, keurmerken etc. De ontwikkelingen in de markt van duurzame en duurzaam geproduceerde materialen gaan snel. Hier wil de organisatie zo veel mogelijk op inspelen.
	Versterken van het huidige areaal – dat betekent dat dat wat goed is, goed moet worden beheerd, 'koesteren' wat we hebben en durven in te grijpen/te snoeien waar het nodig is om de levensduur te verlengen. Inrichting openbare ruimte benaderen vanuit lifecycle-principe.
	Voorkomen vandalisme – beheerders werken hard om het beoogde eindbeeld van een ontwerp te bereiken maar dat is gerekend buiten de groep gebruikers die niet zo liefdevol met de openbare ruimte omgaan als ontwerpers en beheerders hopen. Met aangepaste keuzes en technieken, gecombineerd met een goed beheer, kunnen de gewenste eindbeelden alsnog bereikt worden.
	Beperken milieubelasting door hergebruik vrijgekomen materiaal, beperking CO2 uitstoot en fijnstofreductie <sup>2</sup> . De schadelijkste emissies zijn afkomstig uit het wegverkeer. Het gaat dan bijvoorbeeld om roetdeeltjes in uitlaatgassen. Andere bronnen van fijnstof zijn uitlaatgassen van de luchtvaart, de binnenvaart, verbrandingsprocessen in de industrie, en houtkachels in woningen. Bepanting en bomen spelen een rol in de vermindering van fijnstof.
<b>Meer diversiteit in beplanting en verbeteren ecologische verbinding en uitlopers</b>	Vermindering monocultuur grassen, beplanting en bomen. Zoals eerder aangegeven is de groeninrichting onderhevig aan trends. In de afgelopen 30 jaar is er als gevolg van versobering door bezuinigingen maar ook strakke groeninrichting gekozen voor uniformere aanplant in het groen. Het groen (bomen en heesters) is in die jaren ook gevoeliger geworden voor ziekten en plagen. De uitdaging ligt in het toepassen van meer diversiteit in groenkeuze en de (economische) beheerbaarheid van het groen.
<b>Social return</b>	De gemeente heeft bij inkopen en aanbestedingen 'social return' als contractvoorwaarde opgenomen: bij aanbestedingen boven een bepaald bedrag wordt in het contract opgenomen dat bij de uitvoering van de opdracht ook mensen moeten worden ingezet met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt.

<sup>2</sup> Fijnstof wordt uitgedrukt in PM10 en bevat vele toxische verbindingen zoals zware metalen en organische verbindingen.

## 3. TERUGBLIK OP PROJECTEN 2015

In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij de projecten uit het MOP van 2015. Er wordt teruggekeken op de opgeleverde projecten en een stand van zaken gegeven van de projecten die doorlopen naar 2016.

### 3.1 Overzicht projecten 2015

Projectcode	Kern	Naam project	Omschrijving	Fase
2015-GO-01	Kamerik	Begraafplaats Kamerik	Herinrichting voorterrein + aanleg knekelputten	In voorbereiding
2015-GO-02	Algemeen	Bomen 2015	Compensatie gekapte bomen	In uitvoering
2015-VV-01	Algemeen	Bruggen 2015	Vervangen diverse bruggen	In uitvoering
2014-RC-01	Harmelen	Dorpsstraat	Reconstructie + participatietraject	In uitvoering
2015-GO-03	Woerden	Geestdorp	Groot-onderhoud en uitvoeren verkeerkundige maatregelen	In voorbereiding
2015-RU-08	Woerden	Gildepoortje	Herplaatsing in Binnenstad	In voorbereiding
2015-GO-04	Algemeen	Groenrenovaties 2015	Groot-onderhoud plantvakken e.d.	In uitvoering
2015-RC-02	Woerden	Hazelaarstr./Berberisstraat	Reconstructie Samenhang met nieuwbouw project	In uitvoering
2015-RC-03	Woerden	Jan Steenstraat fase 2	Reconstructie + participatietraject	In voorbereiding
2014-RC-02	Kamerik	Kanis. de	Participatietraject en voorbereiding	In voorbereiding
	Harmelen	Kerkweg en Eikenlaan	Reconstructie verharding + riolering	Afgerond
2014-RC-03	Woerden	Kromwijkerkade	Participatietraject en voorbereiding Relatie met project Woerden-West	In voorbereiding
2014-RC-04	Woerden	Oostsingel/Oostlaan (fase 1)	Reconstructie + participatietraject	In voorbereiding
2014-RC-05	Woerden	Oostsingel/Oostlaan (fase 2)	Reconstructie + participatietraject	Onderzoek
2014-RC-06	Kamerik	Overzicht/Spijkerlaan	Reconstructie + participatietraject	In uitvoering
	Woerden	Pinkenpad (thv. gemaal)	Reconstructie verharding	Afgerond
	Woerden	Rijnstraat	Herinrichting	Nazorg
2014-VV-01	Woerden	Singelplan fase 1 en 2	Vervangen beschoeiing en verbeteren historische structuur	In uitvoering
2014-VV-02	Woerden	Singelplan fase 3	Vervangen beschoeiing en verbeteren historische structuur	In voorbereiding
2015-RC-04	Zegveld	Slotenbuurt	Reconstructie + participatietraject	In voorbereiding
	Algemeen	Speeltuinen	Vervangen speeltuinen + participatie	Afgerond
	Algemeen	Sportvelden: Clythoneus, MHCW, Triaq	Groot onderhoud/vervangings velden en voorkomen wateroverlast	Afgerond
	Woerden	Stationsomgeving: fietsverbinding	Verbinding stationsgebied met fietsverbinding Defensie Eiland	Afgerond
2015-GO-05	Woerden	Tunnels 2015	Groot-onderhoud tunnels	In uitvoering
	Kamerik	Van Teijlingenweg/Mijzijde Oortjespad	Groot-onderhoud asfalt (begin onderzoek duurzame oplossing)	Afgerond
2015-RC-05	Woerden	Vogelbuurt fase 3 en 4	Participatietraject en voorbereiding	In voorbereiding
2015-RC-06	Woerden	Woerden-West	Verbeteren verkeersdoorstroming (aanleg rotonde en vernieuwen VRI)	In voorbereiding



## 3.2 Stand van doorlopende projecten 2015 (selectie uitgelicht)

### 2015-GO-01 Begraafplaats Van Teijlingenweg in Kamerik

Herinrichting voorterrein + aanleg knekelputten

Uitvoering Q2/Q3-2016

#### Toelichting:

De gemeente wil de begraafplaats revitaliseren en van buitenaf al herkenbaar maken als een van de bijzondere plekken van Kamerik. De aanpak is te verdelen in drie onderdelen:

- 1) Het opknappen van de entreeterrein en de parkeerplaats met een betere rondrijmogelijkheid (wegwerken achterstallig onderhoud verharding);
- 2) Het verbeteren van de entree (door het hek) van de begraafplaats;
- 3) Een structuur en kwaliteitsverbetering van de begraafplaats.

Op 8 december heeft een informatieavond over de voorgenomen plannen plaatsgevonden in de Schulenburg. De opmerkingen tijdens deze avond worden onderzocht en waar mogelijk verwerkt in de verdere uitwerking van het plan.



**Begraafplaats aan de Van Teylingenweg te Kamerik**

**Huidige situatie**

**Visie**

De gemeente wil de begraafplaats revitaliseren en van buitenaf al herkenbaar maken als een van de bijzondere plekken van Kamerik. In het ontwerp zal de omgeving van de begraafplaats worden verbeterd. De aanpak is te verdelen in drie onderdelen:

1. Opknappen van de entree en parkeerplaats met een betere rondrijmogelijkheid.
2. Verbeteren van de entree van de begraafplaats.
3. Structuur en kwaliteitsverbetering van de begraafplaats.

**Situatie**

Begraafplaats Kamerik is sinds 1990 in de vorm van 2 begraafplaatsen die in de gemeente Woerden in gebruik zijn. Het is een klein functioneel object met een beperkte capaciteit, gelegen in het postdorp Kamerik net buiten de oorspronkelijke parkeerplaats van de begraafplaats. Van drie parkeerplaatsen zijn er twee in gebruik. De derde is een oude parkeerplaats die niet meer in gebruik is. Het gebied is een stukje bebouwd met huizen en een school.

**Woerden, hoofdstad van het Groene Hart**

**Begraafplaats aan de Van Teylingenweg te Kamerik**

**Concept ontwerp**

**Woerden, hoofdstad van het Groene Hart**

**Begraafplaats aan de Van Teylingenweg te Kamerik**

**Detail entreegebied**

De bestaande en nieuwe parkeerplaats wordt verbeterd met een betere rondrijmogelijkheid en een betere verharding. De indeling van het entreegebied wordt veranderd door een betere rondrijmogelijkheid en een betere verharding. De indeling van het entreegebied wordt veranderd door een betere rondrijmogelijkheid en een betere verharding.

De indeling van het entreegebied wordt veranderd door een betere rondrijmogelijkheid en een betere verharding. De indeling van het entreegebied wordt veranderd door een betere rondrijmogelijkheid en een betere verharding.

Op de parkeerplaats en in het hek wordt een nieuwe verharding aangebracht. De indeling van het entreegebied wordt veranderd door een betere rondrijmogelijkheid en een betere verharding.

**Woerden, hoofdstad van het Groene Hart**

**Begraafplaats aan de Van Teylingenweg te Kamerik**

**Detail begraafplaats**

De entree van de begraafplaats zal worden verbeterd met een betere rondrijmogelijkheid en een betere verharding. De indeling van het entreegebied wordt veranderd door een betere rondrijmogelijkheid en een betere verharding.

Op de begraafplaats zelf worden er enkele beplantingen geplaatst ter verfraaiing van het gebied en ter structuur.

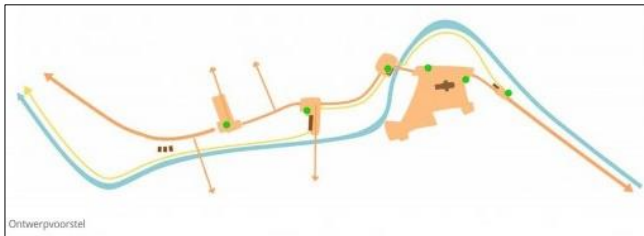
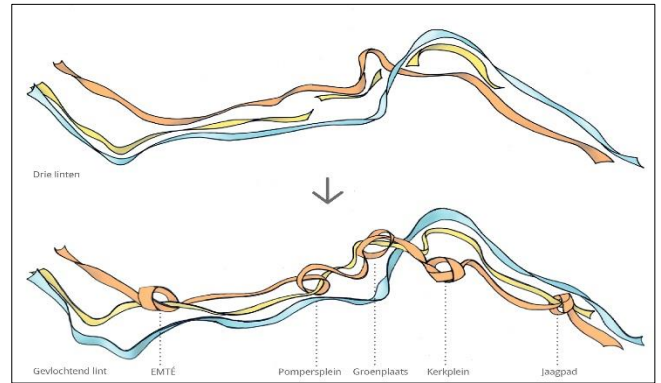
- Het stedenbouwkundig ontwerp is een mooie plek waar de begraafplaats is voor een lange tijd.
- Er wordt een centraal gelegen servicegebied met een uitnodigend karakter, ook buiten de begraafplaats.
- Voor nieuwe grafplaatsen zullen er worden gebouwd met een nieuw ontwerp en een nieuw materiaal.
- Hierdoor wordt de begraafplaats een plek waar de begraafplaats is voor een lange tijd.
- In de beplanting worden de begraafplaats komen stedenbouwkundig voor uitbreiding op de omliggende bebouwing met een wandelpad en een uitnodigend karakter.

**Woerden, hoofdstad van het Groene Hart**

Toelichting:

Eind 2014/begin 2015 werden de randwegen van Harmelen in gebruik genomen en kon de toezegging aan het dorp worden ingelost. Het herinrichten van de Dorpsstraat (gebied tussen Hofbrug en Molenbrug).

In 2014 is gestart met een uitgebreid participatie-traject waarbij met bewoners in diverse ateliers de gewenste inrichting is uitgewerkt. Na de technische uitwerking van het ontwerp is het project aanbesteed en ging aannemer Boskalis in het najaar van 2015 aan de slag.





## 2014-VV-01/02 Singelplan in Woerden

Vervangen beschoeiing en verbeteren historische structuur

Fase 1/2: t/m Q2-2016

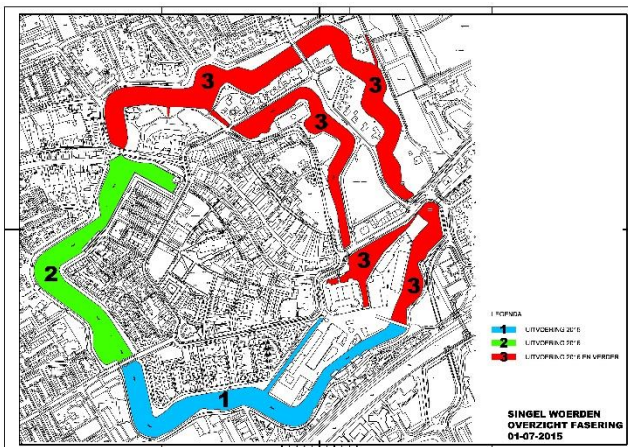
Fase 3: 2017

### Toelichting:

In 2014 is gestart met het project Vervanging beschoeiing Singel. Bij aanvang is door het college besloten om niet alleen de beschoeiing te vervangen, maar ook te onderzoeken op welke wijze de historische waarden van het vestingwerk konden worden versterkt. Na grondig historisch onderzoek en een uitgebreid participatietraject is het Singelplan vastgesteld.

In het najaar van 2015 is aannemer Van Leeuwen gestart met de werkzaamheden voor fase 1. De werkzaamheden van fase 1 en 2 moeten voor het vaarseizoen 2016 gereed zijn.

Na het vaarseizoen zal verder worden gegaan met fase 3. De voorbereidingen voor fase 3 zijn inmiddels gestart.



## 4.MOP 2016-2019

In het vorige hoofdstuk is een overzicht gegeven van de projecten uit de vorige editie van het MOP uit 2015. Een deel van de vermelde projecten loopt door in 2016 en verder. In dit hoofdstuk wordt een volledig overzicht gegeven van de lopende projecten en het proces tot het bepalen van het overzicht.

### 4.1 Prioritering met het Woerdens Model

Elke gemeente is anders, heeft zijn eigen omstandigheden, voorwaarden, kenmerken en eigen (bestuurlijke) wensen. Voor de gemeente Woerden heeft het veel gebracht om een kijkje te kunnen nemen bij grote buurman Utrecht. In Utrecht werkt men met een prioriterings-/rangschikkingssysteem waarmee de projecten – ongeacht het product (verhardingen, groen etc.) – in volgorde van urgentie geplaatst en ingepland worden, voor zover de financiën dit toelaten. Dit levert veel transparantie op over welke projecten waar en wanneer uitgevoerd worden en welke (nog) niet.

In oktober 2015 heeft de gemeenteraad besloten om ook voor de gemeente Woerden een prioriterings-/rangschikkingssysteem voor de projecten te gaan gebruiken, het zogenoemde Woerdens Model. Daarbij zijn de volgende vijf scoringsvariabelen gebruikt.

Scoringsvariabelen (totaal max. 25 punten)



<b>F</b> <b>Functieverlies (max. 10 punten)</b>	<b>K</b> <b>Kapitaalsvernietiging (max. 5 punten)</b>
<b>0 punten</b> Er is geen onveiligheid of functieverlies op korte termijn te verwachten	<b>0 punten</b> Geen noodzaak
<b>5 punten</b> Veiligheid niet gegarandeerd zonder functiebeperking, lappen of extra onderhoud is geen optie, functiebeperking betekent geen stedelijk probleem	<b>2 punten</b> Niet investeren betekent een direct ingaande verhoging van de onderhoudskosten
<b>10 punten</b> Veiligheid niet gegarandeerd zonder functiebeperking, niet vervangen betekent afsluiten of functiebeperking van een essentieel onderdeel van de openbare ruimte of er is sprake van een dreigende totale afstemming	<b>5 punten</b> Niet investeren betekent kapitaalvernietiging dan wel schade aan de rest van het kapitaalgoed

<b>S</b>	<b>Synergie (max. 5 punten)</b>	<b>BB</b>	<b>Wensen bewoners/bestuur (max. 5 ptn)</b>
<b>0 punten</b>	Geen synergie	<b>0 punten</b>	Sluit niet aan bij wensen bestuur en bewoners
<b>2 punten</b>	Indien uitvoering in planjaar voorkomt dat op korte termijn op dezelfde locatie een ander project gaat spelen	<b>2 punten</b>	De investering betekent het oplossen van een probleem in de wijk of sluit naadloos aan bij het collegeprogramma of andere bestuurlijke afspraken
<b>5 punten</b>	Indien – naast het bovenstaande – tevens 25% van de vervangingsinvestering wordt opgebracht door een andere financiering of subsidie	<b>5 punten</b>	De investering betekent het oplossen van een probleem in de wijk en het sluit naadloos aan bij het collegeprogramma of andere bestuurlijke afspraken

<b>BB</b>	<b>Beleidskeuzes (max. 5 punten)</b>	<b>Benoeming scoregroepen:</b>	
<b>0 punten</b>	Geen onveiligheid of functieverlies op korte termijn te verwachten	<b>&lt;15 punten</b>	Projecten die minder dan 15 punten hebben behaald. Middelhoge prioriteit
<b>2 punten</b>	Veiligheid niet gegarandeerd zonder functiebeperking, lappen of extra onderhoud is geen optie, functiebeperking betekent geen stedelijk probleem	<b>15-20 punten</b>	Projecten die 15-20 punten hebben behaald. Hoge prioriteit.
<b>5 punten</b>	Veiligheid niet gegarandeerd zonder functiebeperking, niet vervangen betekent afsluiten of functiebeperking van een essentieel onderdeel van de openbare ruimte of er is sprake van een dreigende totale afstemming	<b>21-25 punten</b>	Projecten die 21-25 punten hebben behaald. Zeer hoge prioriteit.

#### 4.1.1 Uitgangspunten MOP 2016-2019

Het MOP 2016-2019 is opgesteld door te prioriteren met behulp van het Woerdens Model. Voor 2016 zijn de volgende zaken van belang:

- De reconstructies die in 2015 zijn voorbereid, laten we in 2016 uitvoeren.
- Andere reconstructies bereiden we verder in 2016 voor. We gaan verder met de voorbereidingen voor De Kanis en de Slotenbuurt in Zegveld. Vervolgens laten we deze reconstructies in fases uitvoeren.
- In 2016 wordt gestart met het wegwerken van projecten van de lijst (totale waarde: 13 miljoen euro) met achterstallig onderhoud. Eerste prioriteit ligt bij het wegwerken van de D-locaties.
- In 2016 gaan we verder met het opstellen van een meerjarige onderhoudsprogrammering voor verschillende buurten om deze in 2017 te kunnen voorbereiden en vanaf 2018 te laten uitvoeren. Vanaf 2017 komen deze ook in het MOP te staan.  
Door in jaar 1 reconstructies voor te bereiden en in jaar 2 uit te voeren creëren we voldoende werkvoorraad om buiten uit te voeren. Als een project vertraagt, kan van een ander project een fase extra worden uitgevoerd die anders pas in een later jaar zou worden uitgevoerd.
- In het geval dat in 2016 de kosten voor voorbereiding of uitvoering van reconstructies lager zijn dan begroot, zetten we de resterende middelen in op groot onderhoud (dat voor het volgende jaar gepland stond).



### 4.1.2 Fasering van projecten

De realisatie van projecten kent vier fasen:

#### Fase 1: Initiatiefase

In deze eerste fase wordt geïnventariseerd wat het project precies gaat inhouden. De projectgrenzen worden bepaald en de benodigde werkzaamheden worden beschreven. Tevens worden de randvoorwaarden opgesteld.

Verantwoordelijkheid voor deze fase ligt bij de beheerders. De beheerder stelt een projectopdracht en projectbudget vast waarmee de projectleider aan de slag zal gaan.

#### Fase 2: Voorbereidingsfase

Vanaf het accepteren/tekenen van de projectopdracht is de projectleider verantwoordelijk voor het project. In deze fase wordt (waar mogelijk in participatie met bewoners/ondernemers) een ontwerp of plan gemaakt. Als het plan eenmaal breed gedragen wordt en/of bestuurlijke steun heeft gekregen wordt het technisch uitgewerkt. Afhankelijk van de opdracht zal het werk worden aanbesteed.

De projectleider laat zich ondersteunen door een projectteam of roept op afroep inzet van de beheerders in. Periodiek brengt de projectleider zijn opdrachtgever (de beheerder) op de hoogte van de voortgang.

#### Fase 3: Realisatiefase

In deze fase gaat een aannemer 'buiten' aan de slag. De daadwerkelijke uitvoering is een feit.

Projectleider is verantwoordelijk voor de uitvoering. Hij laat zich ondersteunen door een directievoerder en een toezichthouder. Periodiek brengt hij zijn opdrachtgever (de beheerder) op de hoogte van de voortgang.

#### Fase 4: Nazorg

In de laatste fase van een project wordt teruggekeken op het verloop van het proces (evaluatie) en wordt – na een succesvolle oplevering en het doorlopen van de onderhoudstermijn – het project door de projectleider overgedragen aan de beheerder(s). Hiermee is de projectleider ontheven uit zijn taak en ligt de verantwoordelijkheid weer bij de beheerder(s).

### 4.1.3 Opbouw van projectcode

Voor een overzichtelijke benaming van de projecten wordt een vaste wijze van coderen gebruikt. De projectcode is opgebouwd uit 3 delen:

- In het eerste deel wordt het jaar van aanvang vermeld (2014, 2015 e.d.);
- In het tweede deel wordt het type project vermeld (GO: Groot-Onderhoud, VV: Vervanging, RC: Reconstructie, RU: Ruimtelijke Ontwikkeling of VG: Vastgoed);
- In het laatste deel wordt op volgorde van uitgeven van de projectopdracht het cijfer bepaald, startend vanaf 01.

Voorbeeld:

2014-RC-01 Dorpsstraat

## 4.2 Overzicht van projecten

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de projecten. Eerst de doorlopende projecten uit 2015 of eerder, gevolgd door de nieuwe projecten van 2016, 2017, 2018 en 2019.

### 4.2.1 Doorlopende projecten vanuit 2015

In deze sub-paragraaf een samenvatting van het overzicht van de doorlopende projecten vanuit 2015 of eerder. Een deel van deze projecten zal in 2016 worden opgeleverd. Enkele projecten lopen nog verder door in 2017 en/of 2018. Voorbeelden hiervan zijn o.a. de reconstructie van de Slotenbuurt in Zegveld en de reconstructie van De Kanis. Naast het overzicht van de doorlopende werken vanuit het beheer van de openbare ruimte is ook een overzicht opgenomen van de doorlopende ruimtelijke of vastgoed projecten. De hoofdprojectleiding en verantwoordelijkheid ligt hiervoor bij het team Ruimtelijke Ontwikkeling of Vastgoed. Het team Realisatie & Beheer participeert in de projecten en begeleidt de uitvoering van de civiele werkzaamheden. Uitzondering hierop is het project Gildepoortje. Hierbij ligt de verantwoordelijkheid bij het team Realisatie & Beheer.

#### A. Projecten Realisatie & Beheer

Projectcode	Kern	Naam project	Omschrijving	Fase
2015-GO-01	Kamerik	Begraafplaats Kamerik	Herinrichting voorterrein + aanleg knekelputten	In voorbereiding
2015-GO-02	Algemeen	Bomen 2015	Compensatie gekapte bomen	In uitvoering
2015-VV-01	Algemeen	Bruggen 2015	Vervangen diverse bruggen	In uitvoering
2014-RC-01	Harmelen	Dorpsstraat	Reconstructie + participatietraject	In uitvoering
2015-GO-03	Woerden	Geestdorp	Groot-onderhoud en uitvoeren verkeerkundige maatregelen	In voorbereiding
2015-RU-04	Woerden	Gildepoortje	Herplaatsing in Binnenstad	In voorbereiding
2015-GO-04	Algemeen	Groenrenovaties 2015	Groot-onderhoud plantvakken e.d.	In uitvoering
2015-RC-02	Woerden	Hazelaarstr./Berberisstraat	Reconstructie Samenhang met nieuwbouw project	In uitvoering
2015-RC-03	Woerden	Jan Steenstraat fase 2	Reconstructie + participatietraject	In voorbereiding
2014-RC-02	Kamerik	Kanis. de	Participatietraject en voorbereiding	In voorbereiding
2014-RC-03	Woerden	Kromwijkkerkade	Participatietraject en voorbereiding Relatie met project Woerden-West	In voorbereiding
2014-RC-04	Woerden	Oostsingel/Oostlaan (fase 1)	Reconstructie + participatietraject	In voorbereiding
2014-RC-05	Woerden	Oostsingel/Oostlaan (fase 2)	Reconstructie + participatietraject	Onderzoek
2014-RC-06	Kamerik	Overzicht/Spijkerlaan	Reconstructie + participatietraject	In uitvoering
2014-VV-01	Woerden	Singelplan fase 1 en 2	Vervangen beschoeiing en verbeteren historische structuur	In uitvoering
2014-VV-02	Woerden	Singelplan fase 3	Vervangen beschoeiing en verbeteren historische structuur	In voorbereiding
2015-RC-04	Zegveld	Slotenbuurt	Reconstructie + participatietraject	In voorbereiding
2015-GO-05	Woerden	Tunnels 2015	Groot-onderhoud tunnels	In uitvoering
2015-RC-05	Woerden	Vogelbuurt fase 3 en 4	Participatietraject en voorbereiding	In voorbereiding
2015-RC-06	Woerden	Woerden-West	Verbeteren verkeersdoorstroming (aanleg rotonde en vernieuwen VRI)	In voorbereiding

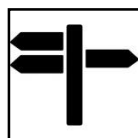
#### Beleids- /beheerplannen en richtlijnen:



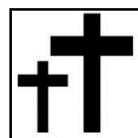
Afvalbeheerplan



Gladheidsbestrijding



Richtlijn bebording



Begraafplaatsen



Verkeervisie



Groenbeheerplan

## B. Projecten Ruimtelijke ontwikkeling

Projectcode	Kern	Naam project	Omschrijving	Fase
2012-RU-01	Algemeen	A12 BRAVO (vervolg traject)	Verkeersontsluiting	Deel afgerond In voorbereiding
2015-RU-01	Woerden	Den Oudsten	Ruimtelijke ontwikkeling (wonen en werken) en aanleg openbare ruimte	In voorbereiding
2013-RU-01	Woerden	Campinaterrein (Woerden Centraal)	Woningbouwontwikkeling en aanleg openbare ruimte	In uitvoering
2012-RU-02	Woerden	Defensie-Eiland	Woningbouwontwikkeling en aanleg openbare ruimte	N: in uitvoering M: voorbereiding
2015-RU-02	Harmelen	Haanwijk	Woningbouwontwikkeling en aanleg openbare ruimte	Initiatiefase
2014-RU-01	Woerden	Hazelaarstr./Berberisstraat	Woningbouwontwikkeling en aanleg openbare ruimte	In uitvoering
2015-RU-03	Woerden	ID College Essenlaan	Woningbouwontwikkeling en aanleg openbare ruimte	Initiatiefase
2013-RU-02	Kamerik	Kamerik NOII	Woningbouwontwikkeling en aanleg openbare ruimte	Initiatiefase
2013-RU-03	Kamerik	Pastorielaantje (in De Kanis)	Woningbouwontwikkeling (relatie met reconstructie van De Kanis)	In voorbereiding
2015-RU-05	Woerden	Snellerpoort	Woningbouwontwikkeling en aanleg openbare ruimte	In voorbereiding
2010-RU-01	Woerden	Waterrijk	Woningbouwontwikkeling en aanleg openbare ruimte	In uitvoering
2015-RU-06	Zegveld	Zegveld Zuid	Woningbouwontwikkeling en aanleg openbare ruimte	In voorbereiding

## C. Projecten Vastgoed

Projectcode	Kern	Naam project	Omschrijving	Fase
2014-VG-01	Harmelen	Brede school Harmelen	Realisatie van nieuw schoolgebouw en aanleg openbare ruimte	In uitvoering
2015-VG -01	Kamerik	Scholencuster Kamerik	Realisatie van nieuw schoolgebouw voor 2 basisscholen en aanleg openbare ruimte	In voorbereiding

## 4.2.2 Projecten en groot-onderhoud 2016

Zoals eerder aangegeven zijn er diverse doorlopende projecten die beslag leggen op de beschikbare middelen in 2016. Het resterende geld wordt ingezet om nieuwe projecten op te starten. Deze projecten zijn bepaald door prioritering met het Woerdense Model. De projecten met de hoogste score zijn opgenomen. Voor de projecten 2017-2019 zal in de loop van 2016 opnieuw de prioriteit worden bepaald.

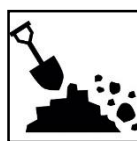
### A. Projecten Realisatie & Beheer

Projectcode	Kern	Naam project	Omschrijving	Ptn
2016-GO-01	Diversen	Baggeren 2016	Uitvoeren baggerplan	
2016-VV-01	Diversen	Beschoeiing 2016	Vervangen beschoeiing	
2016-GO-02	Algemeen	Bomen 2016	Compensatie gekapte bomen	
2016-VV-02	Algemeen	Bruggen 2016 (Jaagpad, Kamerik, Molenvliet, Harmelen)	Vervangen diverse bruggen	
2014-RC-01	Harmelen	Dorpsstraat (2 <sup>e</sup> deel €)	Reconstructie + participatietraject	
2015-GO-03	Woerden	Geestdorp (uitvoering)	Groot-onderhoud asfalt	
2016-GO-03	Algemeen	Groenrenovaties 2016	Groot-onderhoud plantvakken e.d.	
2015-RC-02	Woerden	Hazelaarstr./Berberisstraat (2 <sup>e</sup> deel €)	Reconstructie Samenhang met nieuwbouw project	
2016-GO-04	Algemeen	Inhaalslag Bruggen 2016 (beweegbare bruggen)	Groot-onderhoud beweegbare bruggen (wegwerken achterstand)	
2016-GO-05	Algemeen	Inhaalslag Groen 2016	Wegwerken achterstand	
2015-RC-03	Woerden	Jan Steenstraat fase 2	Reconstructie + participatietraject	
2014-RC-02	Kamerik	Kanis, de (2 <sup>e</sup> deel €)	Participatietraject en voorbereiding	
2014-RC-03	Woerden	Kromwijkkerkade (2 <sup>e</sup> deel €)	Participatietraject en voorbereiding Relatie met project Woerden-West	
2016-RC-01	Kamerik	Lindenlaan (planvorming)	Reconstructie/GO (afhankelijk van riolering) + participatietraject	15-20
2016-RC-02	Harmelen	Molenbuurt (vb)	Reconstructie + participatietraject	21-25
2016-RC-06	Zegveld	Nijverheidsbuurt (vb)	Reconstructie nav. participatietraject	10-15
2014-RC-04	Woerden	Oostsingel/Oostlaan (fase 1) (uitvoering)	Reconstructie + participatietraject	
2014-RC-06	Kamerik	Overzicht/Spijkerlaan (2 <sup>e</sup> deel €)	Reconstructie + participatietraject	
2016-RC-03	Woerden	Prins Hendrikkade	Reconstructie + participatietraject	21-25
2016-RC-04	Woerden	Singel (tussen Rozenbrug en Narcisstraat)	Reconstructie + participatietraject	21-25
2014-VV-02	Woerden	Singelplan fase 3 (uitvoering)	Vervangen beschoeiing en verbeteren historische structuur	
2015-RC-04	Zegveld	Slotenbuurt (uitvoering)	Reconstructie + participatietraject	
2016-VV-03	Diversen	Sport 2016	Groot-onderhoud en vervanging	
2016-VV-04	Diversen	Spelen 2016	Groot-onderhoud en vervanging	
2016-GO-06	Woerden	Tunnels 2016	Groot-onderhoud tunnels	
2016-GO-07	Kamerik	Van Teijlingenweg/Mijzijde	Onderzoek verzakkingen door bodemdaling	21-25
2015-RC-05	Woerden	Vogelbuurt fase 3 en 4	Participatietraject en voorbereiding	
2016-GO-08	Woerden	Westdampark planvorming)	Verbeteren kwaliteit park (+ GO paden)	21-25

### B. Beleids- /beheerplannen en richtlijnen:



Openbare verlichting



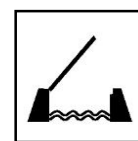
AVOI + handboek K&L



GWP (water)



Beheerplan meubilair



Beheerplan bruggen



HIOR

### C. Groot onderhoud verharding Realisatie & Beheer (inhaalslag verharding 2016)

Projectcode	Kern	Naam project	Omschrijving	Ptn
2016-GO-09	Harmelen	Joncheerelaan, de	Groot-onderhoud asfalt	15-20
2016-GO-10	Woerden	De Regge	Groot-onderhoud elementen	15-20
2016-GO-11	Woerden	Harzstraat	Groot-onderhoud elementen	15-20
2016-GO-12	Woerden	Hollandbaan	Groot-onderhoud asfalt (relatie Woerden-West)	15-20
2016-GO-13	Kamerik	Houtdijk	Groot-onderhoud asfalt	15-20
2016-GO-14	Woerden	Kromwijkerdijk	Groot-onderhoud asfalt	15-20
2016-GO-15	Woerden	Middelands (voetpaden)	Groot-onderhoud elementen	15-20
2016-GO-16	Zegveld	Middenweg (vervolg)	Groot-onderhoud asfalt	15-20
2016-GO-17	Harmelen	Raadhuislaan (voetpaden)	Groot-onderhoud elementen	15-20
2016-GO-18	Woerden	Steinhagenseweg	Groot-onderhoud asfalt (preventief) (relatie met Snellerpoort)	15-20
2016-GO-19	Woerden	Waardsedijk	Groot-onderhoud asfalt	15-20
2016-GO-20	Woerden	Wulverhorstbaan	Groot-onderhoud asfalt	15-20
2016-GO-21	Woerden	Brik	Groot-onderhoud elementen	15-20
2016-GO-22	Woerden	Rotonde Europabaan	Onderzoek naar gewenste wijze van aanpakken	15-20
2016-GO-23	Woerden	Achterstraat	Onderzoek naar gewenste wijze van aanpakken	15-20

### 4.2.3 Projecten en groot-onderhoud 2017-2019

Hieronder is de werkvoorraad 2017, 2018 en 2019 aangegeven binnen de beschikbaar gestelde middelen. Technisch zijn deze projecten noodzakelijk. Deze werkzaamheden zijn noodzakelijk omdat het areaal op kwaliteitsniveau eind C of D zitten. De werkvoorraad is in bijlage 3 op kaart weergegeven. Het geplande jaar van voorbereiding of uitvoering staat er achter vermeld. Dit is de voorlopige planning – deze kan nog worden bijgesteld o.b.v. gewijzigde inzichten of beschikbare middelen.

#### A. Projecten Realisatie & Beheer

Projectcode	Kern	Naam project	Omschrijving
<b>2017</b>			
2017-GO-01	Diversen	Baggeren 2017	Uitvoeren baggerplan
2017-VV-01	Diversen	Beschoeiing 2017	Vervangen beschoeiing
2017-GO-02	Algemeen	Bomen 2017	Nieuwe aanplant
2017-VV-02	Algemeen	Bruggen 2017 (Meander, Jaagpad, Molenvliet)	Vervangen diverse bruggen
2017-GO-03	Algemeen	Groenrenovaties 2017	Groot-onderhoud plantvakken e.d.
2017-GO-04	Algemeen	Inhaalslag Bruggen 2017 (beweegbare bruggen)	Groot-onderhoud beweegbare bruggen (wegwerken achterstand)
2017-GO-05	Algemeen	Inhaalslag Groen 2017	Wegwerken achterstand
2017-RC-01	Woerden	Jan van Scorelstraat e.o.	Reconstructie + participatietraject
2014-RC-02	Kamerik	Kanis, de (3 <sup>e</sup> deel €)	Participatietraject en uitvoering
2014-RC-03	Woerden	Kromwijkerkade (3 <sup>e</sup> deel €)	Participatietraject en voorbereiding Relatie met project Woerden-West
2016-RC-01	Kamerik	Lindenlaan (uitvoering)	Reconstructie/GO (afhankelijk van riolering) + participatietraject
2016-RC-02	Harmelen	Molenbuurt (uitvoering)	Reconstructie + participatietraject
2014-RC-05	Woerden	Oostsingel/Oostlaan (fase 2)	Afhankelijk van onderzoek bomen
2014-RC-06	Kamerik	Overzicht/Spijkerlaan (3 <sup>e</sup> deel €)	Reconstructie + participatietraject
2014-VV-02	Woerden	Singelplan fase 3 (uitvoering)	Vervangen beschoeiing en verbeteren historische structuur

2015-RC-04	Zegveld	Slotenbuurt (2 <sup>e</sup> deel €)	Reconstructie + participatietraject
2017-VV-03	Diversen	Sport 2017	Groot-onderhoud en vervanging
2017-VV-04	Diversen	Spelen 2017	Groot-onderhoud en vervanging
2017-GO-06	Woerden	Tunnels 2017	Groot-onderhoud tunnels
2016-GO-07	Kamerik	Van Teijlingenweg/Mijzijde	Onderzoek toekomstbestendige oplossing bodemdaling
2015-RC-05	Woerden	Vogelbuurt fase 3 en 4 (uitvoering)	Participatietraject en voorbereiding
2016-GO-08	Woerden	Westdampark (uitvoering)	Verbeteren kwaliteit park (+ groot-onderhoud paden)

Projectcode	Kern	Naam project	Omschrijving
-------------	------	--------------	--------------

## 2018

2018-GO-01	Diversen	Baggeren 2018	Uitvoeren baggerplan
2018-VV-01	Diversen	Beschoeiing 2018	Vervangen beschoeiing
2018-GO-02	Algemeen	Bomen 2018	Nieuwe aanplant
2018-VV-02	Algemeen	Bruggen 2018 (Harmelen, Molenvliet)	Vervangen diverse bruggen
2018-GO-03	Algemeen	Groenrenovaties 2018	Groot-onderhoud plantvakken e.d.
2018-RC-01	Kamerik	Hoefslag	Onderzoek naar gewenste wijze van aanpakken
2018-GO-04	Algemeen	Inhaalslag Bruggen 2018 (beweegbare bruggen)	Groot-onderhoud beweegbare bruggen (wegwerken achterstand)
2018-GO-05	Algemeen	Inhaalslag Groen 2018	Wegwerken achterstand
2018-RC-02	Woerden	Irisstraat (voorbereiding)	Reconstructie + participatietraject
2014-RC-02	Kamerik	Kanis, de (4 <sup>e</sup> deel €)	Participatietraject en uitvoering
2014-RC-03	Woerden	Kromwijkkerkade (4 <sup>e</sup> deel €)	Participatietraject en voorbereiding Relatie met project Woerden-West
2018-RC-03	Woerden	Leliestraat	Reconstructie + participatietraject
2016-RC-02	Harmelen	Molenbuurt (uitvoering)	Reconstructie + participatietraject
2018-RC-04	Woerden	Nassaukade zuid	Reconstructie + participatietraject
2014-RC-06	Kamerik	Overzicht/Spijkerlaan (4 <sup>e</sup> deel €)	Reconstructie + participatietraject
2015-RC-04	Zegveld	Slotenbuurt (3 <sup>e</sup> deel €)	Reconstructie + participatietraject
2018-VV-03	Diversen	Sport 2018	Groot-onderhoud en vervanging
2018-VV-04	Diversen	Spelen 2018	Groot-onderhoud en vervanging
2018-GO-06	Woerden	Tunnels 2018	Groot-onderhoud tunnels
2016-GO-07	Kamerik	Van Teijlingenweg/Mijzijde	Onderzoek toekomstbestendige oplossing bodemdaling

Projectcode	Kern	Naam project	Omschrijving
-------------	------	--------------	--------------

## 2019

2019-GO-01	Diversen	Baggeren 2019	Uitvoeren baggerplan
2019-VV-01	Diversen	Beschoeiing 2019	Vervangen beschoeiing
2019-GO-02	Algemeen	Bomen 2019	Nieuwe aanplant
2019-VV-02	Algemeen	Bruggen 2019 (Harmelen, Molenvliet)	Vervangen diverse bruggen
2019-GO-03	Algemeen	Groenrenovaties 2019	Groot-onderhoud plantvakken e.d.
2019-GO-04	Algemeen	Inhaalslag Bruggen 2019 (beweegbare bruggen)	Groot-onderhoud beweegbare bruggen (wegwerken achterstand)
2019-GO-05	Algemeen	Inhaalslag Groen 2019	Wegwerken achterstand
2018-RC-02	Woerden	Irisstraat (uitvoering)	Reconstructie + participatietraject
2019-RC-01	Kamerik	Keur	Onderzoek naar gewenste wijze van aanpakken
2018-RC-03	Woerden	Leliestraat (uitvoering)	Reconstructie + participatietraject

2016-RC-02	Harmelen	Molenbuurt (uitvoering)	Reconstructie + participatietraject
2019-RC-02	Woerden	Nassaukade noord	Reconstructie + participatietraject
2019-VV-03	Diversen	Sport 2019	Groot-onderhoud en vervanging
2019-VV-04	Diversen	Spelen 2019	Groot-onderhoud en vervanging
2019-GO-04	Woerden	Tunnels 2019	Groot-onderhoud tunnels

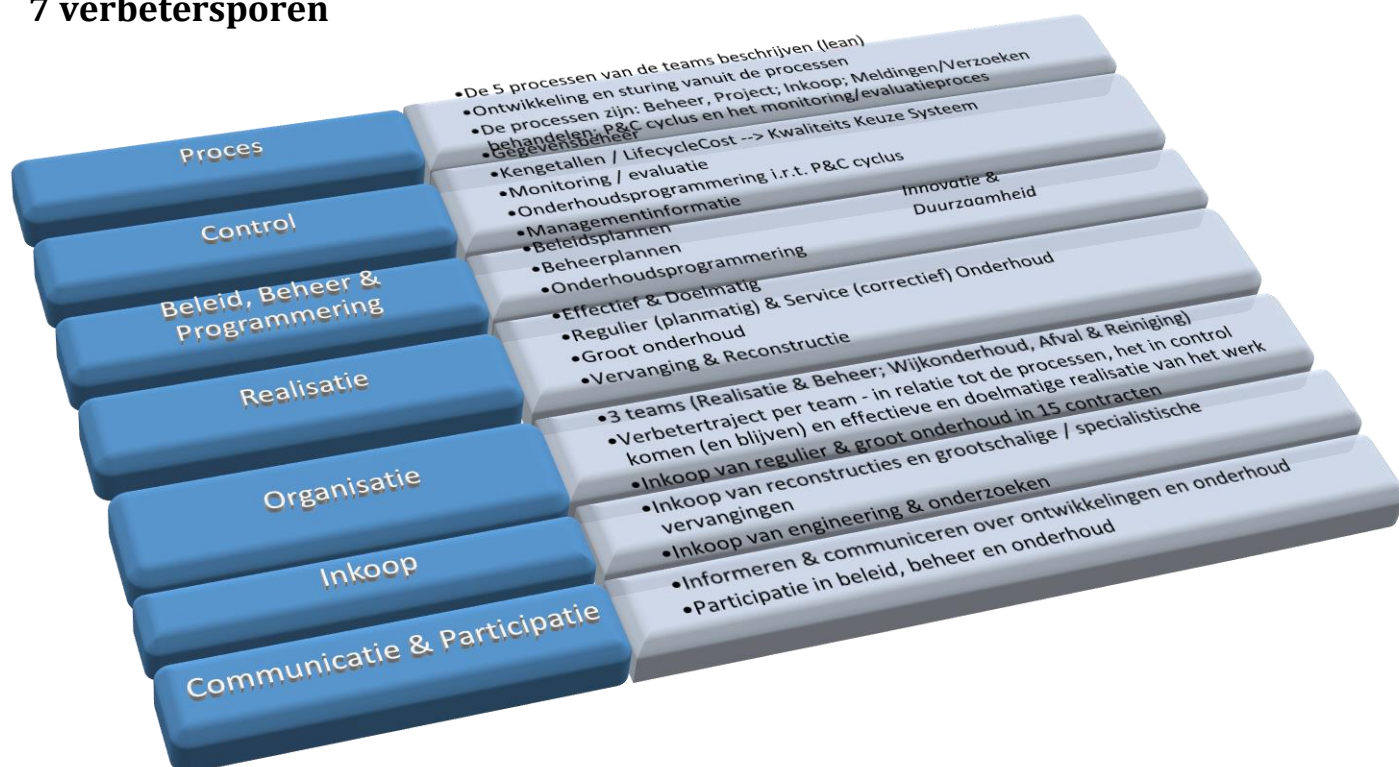
## B. Groot-onderhoud verharding Realisatie & Beheer (inhaalslag verharding 2017-2019)

Projectcode	Kern	Naam project	Omschrijving
volgt	Woerden	Wagenstraat	Groot-onderhoud elementen (bestuurlijk project)
volgt	Woerden	Rembrandtlaan	Groot-onderhoud asfalt (kan naar voren getrokken worden ivm. Rioleringsproblematiek)
volgt	Woerden	Talmalanen	Groot-onderhoud elementen
volgt	Woerden	Beellanen	Groot-onderhoud elementen
volgt	Woerden	Parallelweg Rembrandtlaan	Groot-onderhoud elementen
volgt	Harmelen	Bernhardlaan/Uitweg	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	Boerendijk/Hoge Rijndijk	Groot-onderhoud asfalt (relatie Woerden-West)
volgt	Harmelen	Koningshof (voetpaden)	Groot-onderhoud elementen
volgt	Woerden	Bijlander	Groot-onderhoud elementen
volgt	Woerden	Sleper	Groot-onderhoud elementen
volgt	Woerden	Ijsseloord	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Zegveld	Hazekade	Groot-onderhoud asfalt
volgt	Harmelen	Wildveldseweg	Groot-onderhoud asfalt
volgt	Woerden	Waaloord	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	Floris Vesterstraat	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	De Hunze	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	De Geul	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	De Jeker	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Zegveld	Dwarsweg	Groot-onderhoud asfalt
volgt	Kamerik	Nijverheidsweg	Groot-onderhoud asfalt (wachten op inspectie riool)
volgt	Kamerik	Voorhuis	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Kamerik	Bruinstraat	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Harmelen	Gerverscop	Groot-onderhoud asfalt
volgt	Harmelen	Claushof	Groot-onderhoud elementen
volgt	Harmelen	Kapittelhof	Groot-onderhoud elementen
volgt	Harmelen	Appellaan	Groot-onderhoud asfalt
volgt	Harmelen	BT laan (voetpaden)	Groot-onderhoud elementen
volgt	Harmelen	Reijerscop	Groot-onderhoud asfalt
volgt	Harmelen	Blindeweg	Groot-onderhoud asfalt
volgt	Woerden	Molenvlietpark	Groot-onderhoud asfalt
volgt	Woerden	De Vecht	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	De Eem	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	Parklaan	Groot-onderhoud asfalt
volgt	Kamerik	Talsmaweg	Groot-onderhoud elementen
volgt	Woerden	Schimmelpenicklaan	Groot-onderhoud elementen
volgt	Woerden	Joh. van Oldebarneveldtlaan	Groot-onderhoud asfalt (grote freesvakken)
volgt	Woerden	De Zaan	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	Weidebloemenlaan	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	Bakboordlaan	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	Madeliefweide	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Woerden	Pieter Mondriaanlaan	Groot-onderhoud elementen (wachten op inspectie riool)
volgt	Zegveld	Julianaweg	Groot-onderhoud elementen
volgt	Zegveld	Oude Meije/Stichtse Meije	Groot-onderhoud asfalt (relatie met project HDSR)

## 5. BEDRIJFSVOERING OP ORDE

Binnen het beheer van de openbare ruimte wordt hard gewerkt aan het op orde brengen van de eigen bedrijfsvoering. Een goede informatievoorziening, kengetallen werkprocessen, programmering en effectiviteit van de organisatie zijn hierin belangrijke thema's. Sinds het tweede deel van 2015 is een verbeterorganisatie actief. Aan de hand van zeven verbetersporen wordt het beheer van de openbare ruimte stapsgewijs doorontwikkeld naar een volwassen en efficiënte organisatie.

### 7 verbetersporen



Bij de begroting 2016 is door de gemeenteraad een bedrag van 1.000.000 euro ter beschikking gesteld voor de verbeterorganisatie. Dit bedrag zal o.a. worden ingezet voor het tijdelijk inhuren van capaciteit en het bijscholen/coachen van de huidige organisatie.

Voor meer informatie over het verbeterplan, de verbetersporen en de verbeterorganisatie verwijzen wij u naar het Verbeterplan Fysiek Domein Gemeente Woerden opgesteld in 2015.



## 6.COMMUNICATIE EN VERVOLG

Na het vaststellen van het Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP) Openbare Ruimte 2016-2019 door het college van Burgemeester en Wethouders zullen verschillende stappen worden gezet om het document te verspreiden onder alle belanghebbenden. De aanpak ziet er als volgt uit:

Activiteit	Periode	Actoren
Vaststellen MOP en RIB	Januari 2016	College van Burgemeester en Wethouders
Sturen RIB	Januari 2016	Van college aan gemeenteraad
Bespreken in Commissie Ruimte	Jan/Feb 2016	Indien gewenst door raadsleden
Persbericht en plaatsing op website	Januari 2016	Document te downloaden in pdf
Verspreiden MOP aan platforms	Januari 2016	Per e-mail met bijlage in pdf
Verspreiden MOP aan nuts-bedrijven en partners	Januari 2016	Per e-mail met bijlage in pdf
Toelichting in platforms	Jan-Mrt 2016	Indien gewenst door platforms
Kaart met werken online	April 2016	Lancering tegelijk met nieuwe gemeentelijke website

### MOP 2017-2020 (proces)

Om beter in control te komen is het noodzakelijk om het MOP eerder aan de verschillende belanghebbenden te kunnen aanbieden. Daarnaast zal er vanaf 2017 een tussenmoment met de bewoners/platforms zijn.

Activiteit	Periode	Actoren
Opstellen MOP 2017-2020	Jan-juni 2016	Gemeentelijke organisatie
Concept versie bespreken in platforms of tijdens bewoners-bijeenkomsten	Juni-sept 2016	Bewoners/platforms kunnen wensen/wijzigingen t.o.v. het concept-MOP doorgeven. Hierbij wordt ook de score voor 'Wensen bewoners' opgehaald
Vaststellen MOP en RIB	September 2016	College van Burgemeester en Wethouders
Sturen RIB	September 2016	Van College aan Gemeenteraad
MOP 2017-2020 gebruiken als onderlegger voor begroting 2017	Oktober 2016	Gemeenteraad

# 7. BIJLAGEN

---

## Bijlage 1: Gebiedsaanpak 2016-2019

Sinds 2014 wordt gewerkt aan een gebiedsgerichte aanpak bij het uitvoeren van groot onderhoud of reconstructies. De meeste projecten zijn niet op zichzelf staand, maar maken deel uit van een buurt of wijkje. Daarom is ervoor gekozen om diverse gebieden als geheel tegen het licht te houden en samen met de bewoners en ondernemers de gewenste inrichting uit te werken. Hiermee wordt binnen het gebied één stijl van inrichten aangehouden en wordt in verschillende fasen de hele buurt opgeknapt.

## Bijlage 2: Meerjarig Onderhoudsprogramma 2015 & 2016

Op de tekening staat een overzicht van de doorlopende werken uit 2015 of eerder en de nieuwe projecten uit 2016.

## Bijlage 3: Meerjarig Onderhoudsprogramma werkvoorraad t/m 2018

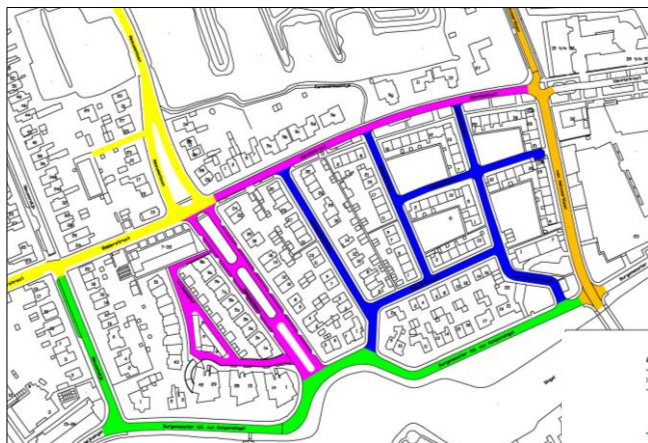
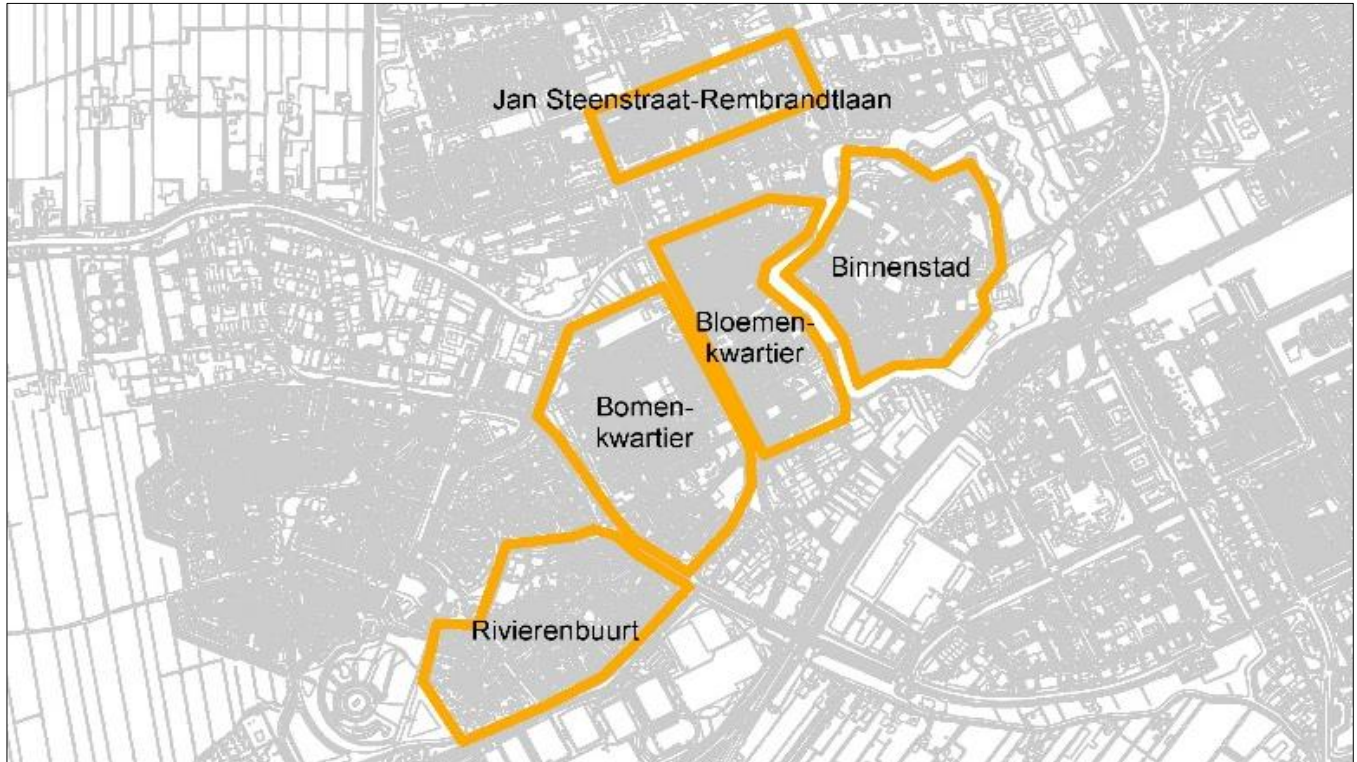
Deze tekening is uitgebreid met de totale werkvoorraad t/m 2018.

## Bijlage 4: Uitgebreide productinformatie

Het beheer van de openbare ruimte is binnen de gemeente Woerden ingedeeld aan de hand van productgroepen en hun kleuren. In deze bijlage wordt nader ingegaan op specifieke eigenschappen en randvoorwaarden voor het beheer. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het theoretisch en/of wettelijk kader, het areaal en een toelichting op de verschillende onderhoudsactiviteiten.

# BIJLAGE 1: GEBIEDSAANPAK 2016-2019

Sinds 2014 wordt gewerkt aan een gebiedsgerichte aanpak bij het uitvoeren van groot-onderhoud of reconstructies. De meeste projecten zijn niet op zichzelf staand, maar maken deel uit van een buurt of wijkje. Daarom is er voor gekozen om diverse gebieden als geheel tegen het licht te houden en samen met de bewoners en ondernemers de gewenste inrichting uit te werken. Hiermee wordt binnen het gebied één stijl van inrichten aangehouden en wordt in verschillende fasen de gehele buurt opgeknapt.



Gebiedsaanpak Vogelbuurt in Woerden  
Projecten Ridderstraat & Vogelbuurt fase 1 t/m 4

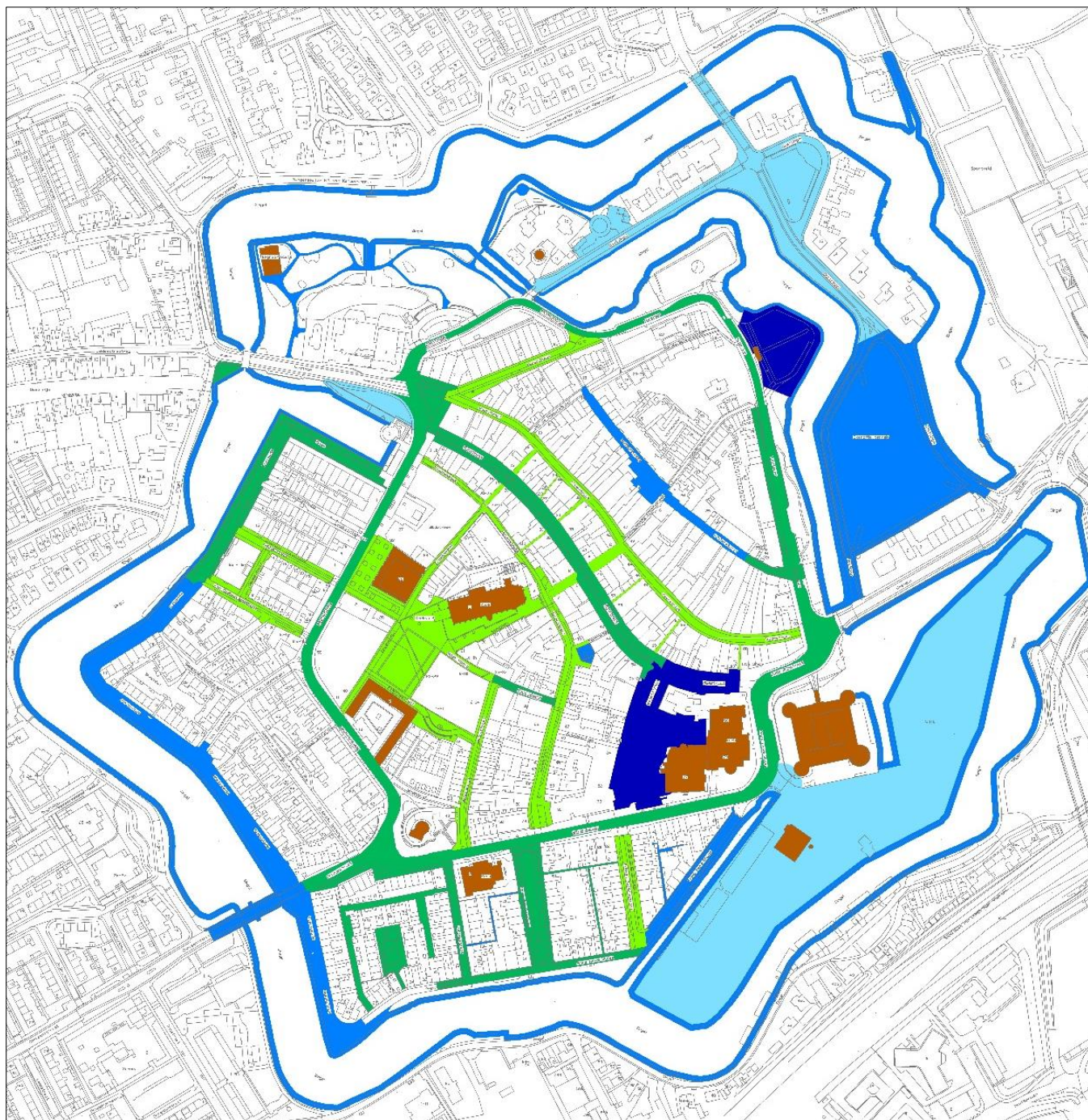


Gebiedsaanpak Slotenbuurt in Zegveld  
Projecten Slotenbuurt fase 1 t/m 3

Kern	Beschikbare gebiedsaanpakken	Op te stellen gebiedsaanpakken
Harmelen	Molenbuurt	Koningspark
Kamerik	De Kanis	Kamerik Noordwest
Woerden	Binnenstad, Vogelbuurt	Bomen-en Bloemenkwartier, Jan Steenstraat, Rivierenbuurt
Zegveld	Slotenbuurt	Buitengebied

## Binnenstad, Woerden

LEGENDA	
<span style="color: green;">■</span> Uitgevoerd 2000-2010	<span style="color: lightblue;">■</span> In voorbereiding of uitvoering
<span style="color: darkgreen;">■</span> Uitgevoerd 2010-heden	<span style="color: blue;">■</span> Aan te pakken
<span style="color: darkblue;">■</span> Planvorming	<span style="color: brown;">■</span> Aan te lichten monumenten



### Projecten MOP 2016-2019

Naam	Omschrijving	Start project	Start uitvoering
Oostsingel/Oostlaan (fase 1)	Reconstructie + participatietraject	loopt	Q3-2016
Oostsingel/Oostlaan (fase 2)	Reconstructie + participatietraject	Onderzoek bomen	
Singelplan fase 1 en 2	Vervangen beschoeiing en verbeteren historische structuur	loopt	gestart
Singelplan fase 3	Vervangen beschoeiing en verbeteren historische structuur	loopt	Q4-2016
Prins Hendrikkade	Reconstructie + participatietraject	Q4-2015	Q4-2016
Westdampark	Groot-onderhoud (+ participatietraject)	Q1-2016	2017
Nassaukade Zuid	Reconstructie + participatietraject	2018	-
Nassaukade Noord	Reconstructie + participatietraject	2019	-
Achterstraat	Groot-onderhoud	Q4-2016	-

# **BIJLAGE 2:**

## **MEERJARIG ONDERHOUDSPROGRAMMA 2015 & 2016**

---

Afmeting print: A3

Afmeting origineel formaat: A0

Afkomstig uit: Obsurv - GeoWeb

# **BIJLAGE 3: MEERJARIG ONDERHOUDSPROGRAMMA WERKVOORRAAD T/M 2018**

---

Afmeting print: A3

Afmeting origineel formaat: A0

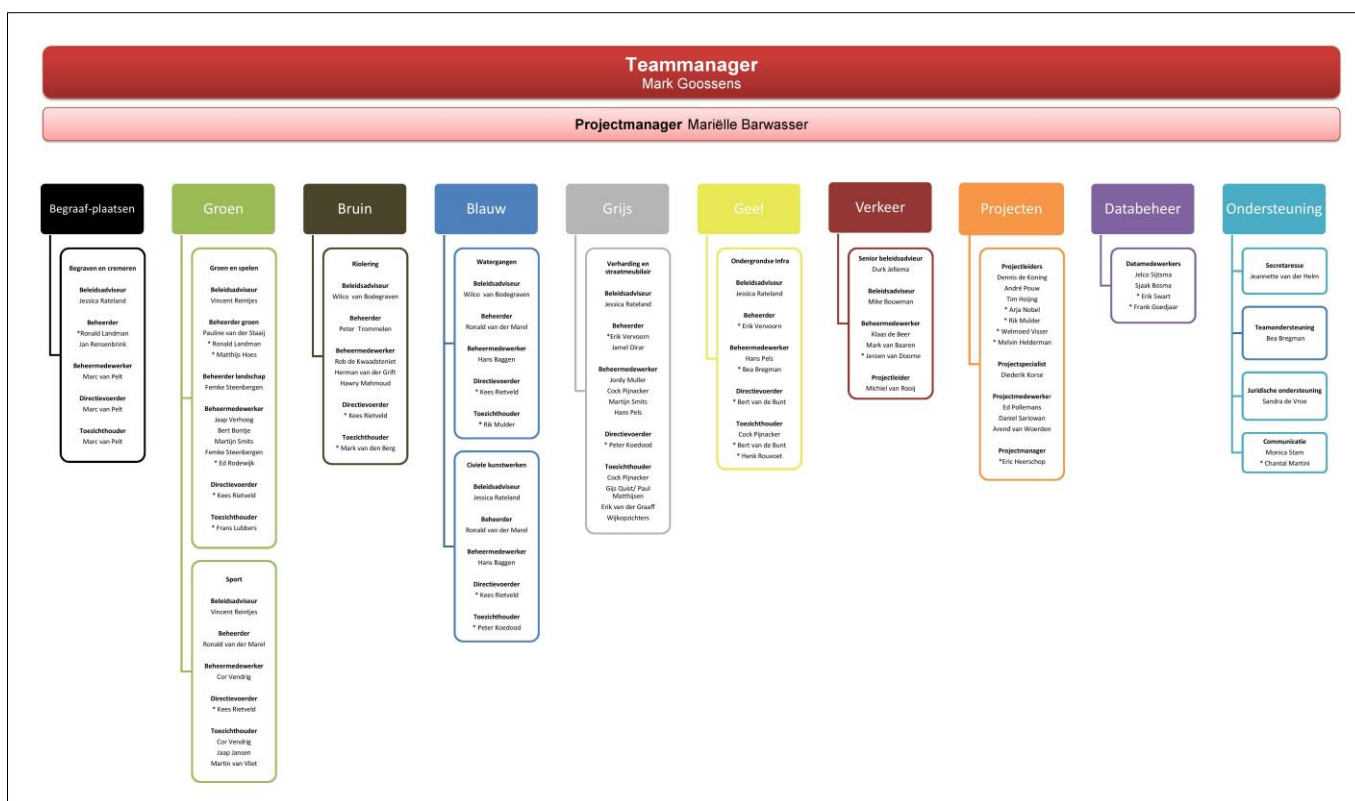
Afkomstig uit: Obsurv - GeoWeb

# BIJLAGE 4: UITGEBREIDE PRODUCTINFORMATIE

Het beheer van de openbare ruimte is binnen de gemeente Woerden ingedeeld aan de hand van productgroepen en hun kleuren. In deze bijlage wordt nader ingegaan op specifieke eigenschappen en randvoorwaarden voor het beheer. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het theoretisch en/of wettelijk kader, het areaal en een toelichting op de verschillende onderhoudsactiviteiten.

In dit overzicht is een speciale plaats ingeruimd voor de gemeentelijke begraafplaatsen, een product dat geen onderdeel van het beheer van de openbare ruimte uitmaakt. Veel van de onderhoudsactiviteiten op de begraafplaatsen vallen echter wel onder het beheer van de reguliere productgroepen. In 2016 zal een eigen beheerplan voor de begraafplaatsen geschreven worden, waarmee het los van het MOP zal gaan functioneren.

## Indeling productinformatie



## Lijst producten

**Zwart**

Begraafplaatsen

**Groen**

Groen (Bomen, beplanting, gras, sport en spelen)

**Bruin**

Riolering

**Blauw**

Water en civiele kunstwerken (Baggeren, duikers, oevers, bruggen, tunnels en steigers)

**Grijs**

Wegbeheer (Verhardingen, markeringen, straatmeubilair en gladheidsbestrijding)

**Geel**

Ondergrondse infrastructuur en openbare verlichting

**Overige**

Verkeer, projecten, databeheer en ondersteuning (niet verder uitgewerkt in de productinformatie)

# ZWART: BEGRAAFPLAATSEN

## A) Inleiding

In de gemeente Woerden liggen diverse begraafplaatsen. Veel van deze begraafplaatsen zijn in beheer en onderhoud bij de gemeente Woerden. Er zijn echter ook begraafplaatsen in eigendom, beheer en onderhoud bij kerkgenootschappen, zoals de Rooms-Katholieke Parochie en de Nederlands Hervormde Kerk. Afscheidsplichtigheden vinden plaats in de kerken, in de aula's op de Algemene begraafplaats Meeuwenlaan en begraafplaats Rijnhof, maar ook bij uitvaartcentrum De Laatste Eer.

### Gemeentelijke begraafplaatsen

De gemeente Woerden heeft een aantal begraafplaatsen in beheer en onderhoud, namelijk:

In **Harmelen** gaat het om twee begraafplaatsen:

H1. Gemeentelijke begraafplaats 't Spijck, aan de Dorpeldijk. Deze begraafplaats is geopend in 1969. Er is een algemeen gedeelte en een rooms-katholiek gedeelte. Hier worden ook regelmatig inwoners uit Leidse Rijn begraven.

H2. Algemene begraafplaats aan de Leidsestraatweg. Dit is de oude begraafplaats van Harmelen. Op deze begraafplaats worden geen nieuwe graven meer uitgegeven. Sporadisch vindt nog een bijzetting plaats.

In **Kamerik** is in 1980 de Algemene Begraafplaats aan de Van Teijlingenweg in gebruik genomen. Deze begraafplaats heeft een algemeen en een rooms-katholiek deel.

In **Woerden** gaat het om 5 begraafplaatsen.

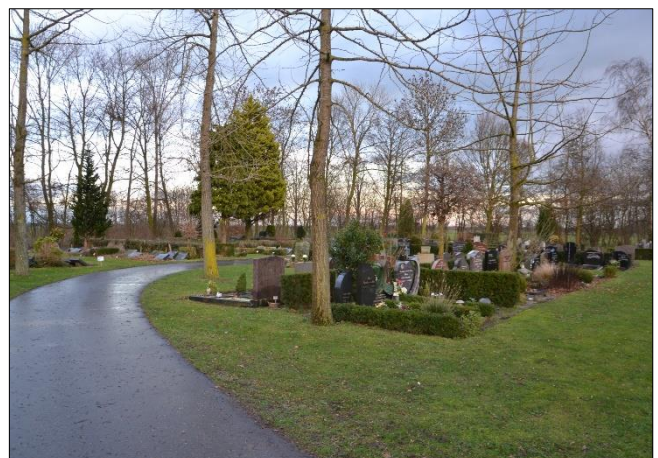
Drie begraafplaatsen zijn door de gemeente Woerden aangelegd. Dit zijn:

W1. Algemene begraafplaats Rijnhof. Deze begraafplaats is sinds 1976 in gebruik. Er is een algemeen en een rooms-katholiek gedeelte. De uitbreiding die een aantal jaren geleden is aangelegd, is nog niet in gebruik.

W2. Algemene begraafplaats Meeuwenlaan. Deze begraafplaats is sinds 1936 in gebruik. Het bijzondere aan deze begraafplaats is dat deze is ontworpen door de bekende tuinarchitect Leonard Springer. De aula, daterend uit 1935, is rijksmonument. Begraafplaats en aula vormen een karakteristiek geheel. Er is hier alleen ruimte voor particuliere graven, er zijn geen algemene graven.

W3. Oude Algemene Begraafplaats Hogewal. De begraafplaats dateert uit 1829, het poortgebouw uit 1830. Beide zijn rijksmonument, evenals het Bastion waarop de begraafplaats ligt. Ook dit is een begraafplaats met een authentiek karakter. De laatste bijzetting heeft in 2002 plaatsgevonden. In 2012 is de begraafplaats officieel gesloten.

Daarnaast onderhoudt de gemeente 2 begraafplaatsen die door anderen zijn aangelegd. Dit betreft de Joodse begraafplaats en de familiebegraafplaats De Brauwstraat.





## B) Product

### 1. Wettelijk kader



In de Wet op de lijkbezorging is de wettelijke taak van gemeenten op het gebied van lijkbezorging vastgelegd. Deze taken zijn:

- Afgeven verlof tot begraving of crematie door ambtenaar van de burgerlijke stand (art 11);
- Indien niemand voorziet in de lijkbezorging overeenkomstig de wet, draagt de burgemeester daarvoor zorg (art. 21);
- Het bieden van de mogelijkheid van begraven op een gemeentelijke begraafplaats, tenzij Gedeputeerde Staten hiervan ontheffing hebben verleend (art. 33);
- Op de gemeentelijke begraafplaats ten minste elke dag die geen zondag of wettelijk erkende feestdag is, de mogelijkheid te bieden tot begraven gedurende een redelijke tijd (art. 34).

Voor de gemeentelijke begraafplaatsen gelden twee verordeningen:

- De Beheersverordening (Verordening op het beheer en het gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Woerden) die op 30 december 2010 in werking is getreden;
- Het Uitvoeringsbesluit begraafplaatsen in de gemeente Woerden, in werking getreden op 30 december 2010.

### 2. Deelproducten



#### **Beleidsplan**

Uitgangspunten voor het beleid voor de begraafplaatsen in Woerden zijn:

- Het bieden van goede faciliteiten voor een waardig afscheid en een laatste rustplaats voor de overledene die op een gemeentelijke begraafplaats begraven wil worden of een asbestemming wil. En het bieden van faciliteiten om de overledenen te herdenken;
- Voor de dienstverlening zijn de volgende aspecten van belang:

*Openstelling van de begraafplaatsen van zonsopgang tot zonsondergang; Mogelijkheid tot begraven tussen 10.00 en 15.30 uur, van maandag tot en met zaterdag met uitzondering van wettelijke feestdagen; Graven worden op volgorde uitgegeven.*

- Onderhoud van terrein en gebouwen op een hoog onderhoudsniveau. Begraafplaatsen zouden zich, gezien hun functie, moeten onderscheiden van de rest van de openbare ruimte. Voor het onderhoud van terreinen en gebouwen een beheerplan opstellen en uitvoeren, zodat de kwaliteit gewaarborgd wordt;
- Kostendekkende exploitatie van de begraafplaatsen;
- Verkorten van de uitgiftetermijn van een graf van 20 naar 15 jaar. De mogelijkheid tot verlengen met een termijn van telkens 10 jaar blijft bestaan;
- Actief ruimingsbeleid. Dat wil zeggen dat graven waarvan de rechten vervallen of waarvan afstand wordt gedaan, direct opnieuw uitgegeven worden. Oude graven zijn vaak voor onbepaalde tijd of voor een lange termijn uitgegeven. Voor die graven zal dit beleid op korte termijn weinig ruimte opleveren om graven opnieuw uit te geven;
- Individuele ruiming van graven, waarbij de stoffelijke resten in de nullaag worden verwerkt;

- Goede informatie en communicatie over de begraafplaatsen aan de bevolking van Woerden. Hierbij kan worden gedacht aan goed leesbare verordeningen en tarievenlijst, maar ook aan activiteiten als een open dag of meedoen aan Lichtjesavond;
- De uitvaartondernemers spelen een belangrijke rol bij het afscheid van de overledene. De gemeente voert regelmatig overleg met de uitvaartondernemers.

Op verschillende begraafplaatsen is naast een algemeen deel ook een rooms-katholiek deel. De gemeente voert overleg met de Rooms-Katholieke Parochie over de inrichting, de evt. afscheiding, het gebruik van het rooms-katholieke deel, maar ook over beleidsontwikkelingen.



### Beheerplan

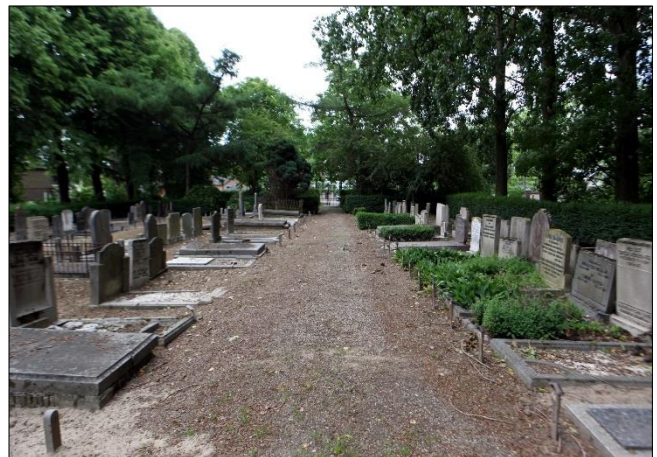
De vertaling van het beleid naar beheer met betrekking tot begraven en cremeren in de gemeente Woerden heeft de volgende doelstellingen:

- In kaart brengen van de (waarden van de) begraafplaatsen;
- Toekomstbestendige ontwikkeling en beheer van de begraafplaatsen.
- Goede faciliteiten en goede dienstverlening voor een waardig afscheid en een laatste rustplaats voor degenen die op een gemeentelijke begraafplaats begraven willen worden of een asbestemming<sup>1</sup> wensen;
- Inspelen op de behoeften van nabestaanden, zoals mogelijkheden om te kunnen herdenken;
- Onderhouden van de begraafplaatsen op een goed onderhoudsniveau;
- Kostendekkende exploitatie van de begraafplaatsen;
- Mogelijkheid voor inwoners van de gemeente Woerden om in hun eigen gemeente te kunnen cremeren.



### Project Crematorium

In dit project zal uitvoering worden gegeven aan het collegebesluit voor het realiseren van een kleinschalig crematorium op begraafplaats Rijnhof in Woerden. Doelstelling is om tegemoet te komen aan de raadswens/inwonerswens om te kunnen cremeren in de eigen gemeente.



<sup>1</sup> asbestemming: verzamelnaam voor diverse bestemmingen van de as na de crematie. Bijvoorbeeld een urnen-nis, urnengraf, urnentuin of verstrooien.

## C) Inspecties

### Begraafplaatsen

De inspectie en monitoring van de begraafplaatsen gaat mee in de rondes van de verschillende productgroepen. Daarmee zijn de begraafplaatsen dus onderdeel van de weginspectie, VTA-inspectie, monitoring beeldkwaliteit e.d.

## D) Areaal

Begraafplaatsen: 8 stuks	Aula's: 2 stuks
Overige gebouwen: 4 stuks	



## E) Beheer

Het beheer van de gemeentelijke begraafplaatsen ligt volledig in handen van de gemeente Woerden. Hierbij is intern een onderverdeling gemaakt in: gebouwen (team Vastgoed), beheer en onderhoud van de terreinen (team Realisatie & Beheer) en dagelijks gebruik (team Wijkonderhoud).

De activiteiten ten behoeve van de lijkbezorging, bijvoorbeeld de plaatsing van asbussen in nissen of urnengraven, uitgeven en het graven van een graf en het voorlopen bij plechtigheden wordt gecoördineerd door het team Wijkonderhoud.

### Gebruik en instandhouding

Binnen het beheer van de gemeentelijke begraafplaatsen is een onderverdeling gemaakt in de actieve begraafplaatsen (waar begraven wordt) en de slapende begraafplaatsen (officieel gesloten of decennia niet gebruikt). Bij de eerste categorie staat het gebruik centraal. In het beheer wordt zo veel mogelijk ingezet op het efficiënt en op een waardige wijze kunnen gebruiken van de begraafplaats. Bij de laatste categorie ligt de nadruk op de instandhouding van de begraafplaats. Het behoud van de aanwezige (historische en ecologische) waarden is hierbij een belangrijk speerpunt.



## F) Participatie

Bij het participatieproces wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds degenen die beroepshalve betrokken zijn bij de begraafplaatsen (zoals de uitvaartondernemers) en anderzijds de inwoners van de gemeente Woerden.

### 1. Uitvaartondernemers

In 2014 is een bijeenkomst georganiseerd met de uitvaartondernemers die regelmatig op de gemeentelijke begraafplaatsen van Woerden komen om hen te informeren over het opstellen van het beleid-en-beheerplan en het onderzoek naar het crematorium. Tijdens die bijeenkomst is aan de uitvaartondernemers gevraagd welke knelpunten zij ervaren en welke pluspunten er zijn. Naast de gezamenlijke bijeenkomst met de uitvaartondernemers hebben enkele 1-op-1-gesprekken plaatsgevonden. Bij de uitvaartondernemers wordt nog input gevraagd voor de SWOT-analyse. Het conceptbeleidsplan zal met de uitvaartondernemers worden besproken. Het overleg dat is opgestart zal standaard eens per jaar gevoerd gaan worden.

### 2. Bewoners gemeente Woerden

Bewoners van de gemeente Woerden worden op verschillende manieren betrokken. Informatie wordt op verschillende manieren verzameld:

- Via de wijkambtenaren worden de wijk- en dorpsplatforms benaderd. Het gaat dan met name om die wijk- en dorpsplatforms waar een gemeentelijke begraafplaats is. Aan de wijkambtenaren en wijk- en dorpsplatforms wordt ook gevraagd of hun communicatiekanalen benut kunnen worden. In de wijkplatforms kan ook de interesse in het onderwerp gepeild worden;
- Door rondleidingen op de vier actieve gemeentelijke begraafplaatsen voor inwoners van gemeente Woerden/nabestaanden. Tijdens de rondleiding gaan we met de deelnemers in gesprek over de betekenis van de begraafplaats, de kwaliteiten, de evt. knelpunten die de deelnemers ervaren. Hierbij worden de lokale experts van Het Gilde\* intensief betrokken;

- Door een enquête die wordt uitgezet bij het Woerdenpanel;
- Na vaststelling van het projectplan worden de bewoners geïnformeerd via de gemeentelijke pagina in de Woerdense Courant.

Ter begeleiding van het beleids- en beheerplan wordt een klankbordgroep van bewoners gevormd. Deze groep zal enkele keren bij elkaar komen om informatie uit te wisselen en te praten over het te ontwikkelen beleid. Gedacht wordt aan een groep van 5-10 bewoners. Het is belangrijk dat hierin bewoners deelnemen uit de verschillende kernen waar gemeentelijke begraafplaatsen zijn. De leden van de klankbordgroep worden gezocht via de wijk- en dorpsplatforms. Ook wordt een vertegenwoordiger van het 4-5 mei Comité gevraagd, evenals van het IVN. Na goedkeuring van het beleid- en beheerplan door het college wordt dit breed bekend gemaakt. Daarvoor zal te zijner tijd een communicatieplan gemaakt worden.

### 3. Overige belanghebbenden

Overige belanghebbenden zijn onder andere het bestuur van de Rooms-Katholieke Parochie en het bestuur van de Joodse Gemeenschap. Met hen zal een gesprek gevoerd worden over de begraafplaatsen. En zij zullen geïnformeerd worden over het beleidsplan.

### 4. Gemeenteraad

De gemeenteraad heeft in de consultatieronde in maart 2014 de uitgangspunten voor het beleidsplan reeds aangegeven. De gemeenteraad zal het beleid- en beheerplan vaststellen. Daarbij wordt hij geïnformeerd over de inbreng van de uitvaartondernemers, de bewoners en overige belanghebbenden. Ook kunnen belanghebbenden inspreken bij de raad.

\* Het Gilde geeft sinds 2014 rondleidingen voor zowel jeugd als volwassenen langs de begraafplaatsen van de stad Woerden.



# GROEN: GROEN A

## (Bomen, beplanting en gras)

### A) Inleiding

De gemeente beschikt over ongeveer 2.935.400 m<sup>2</sup> groen en 29.492 bomen. Het groen is te verdelen in de producten bomen, bosplantsoen, gras, heesters, perkgoed en (vaste) planten. Ook het bestrijden van onkruid op verharding en het uitmaaien van de watergangen vallen onder het groenbeheer.

### B) Product

#### 1. Wettelijk kader



Bij het inrichten en beheren van het groen moet rekening worden gehouden met richtlijnen en regelgeving. Deze kaders worden landelijk, provinciaal en vanuit de gemeente bepaald. De landelijke richtlijnen en regelgeving betreffen het gebruik van bestrijdingsmiddelen, de NTO/VTA-controle van bomen en de Flora & Faunawet<sup>2</sup>, maar ook provinciale verordeningen.

Sinds 2015 vormt het Groenblauwomgevingsplan het kader voor het groenbeheer in de gemeente Woerden.

#### 2. Deelproducten

Het aangeven van de verschillende groenproducten alleen is niet toereikend. Deze groenproducten worden op verschillende plaatsen, vaak in combinaties, toegepast en vormen daarin aparte eenheden, productgroepen, die op hun beurt weer een eigen beheer en onderhoud vragen.

In de gemeente Woerden worden de volgende groepen onderscheiden:



#### **Parken**

De gemeente heeft een aantal parken. Parken zijn belangrijk voor de groenbeleving en recreatie in een stedelijke omgeving, de gezondheid maar ook voor de stadsnatuur. (Buurt)parken hebben een eigen stijl en inrichting, maar ook gebruik. Deze elementen hebben veel invloed op het te verrichten onderhoud.



#### **Groene parels**

Groene parels zijn kleine, unieke cultuurhistorische delen groen en monumentale (of potentieel monumentale) bomen. Het zijn geen natuurgebieden. Het gaat hier vooral om 'cultuur' (aangelegd) groen, dat intensiever onderhoud vraagt.



#### **Wijkgroen**

Het groen in de wijken, plantsoenen, aanplant rond/op pleinen, trapvelden met beplanting. De aankleding van de wijken, daarbij afhankelijk van de aanlegperiode van de wijk. De aanlegperiode bepaalt of er meer of minder (vrijwel geen) ruimte is voor wijkgroen.

<sup>2</sup> De gedragscode geeft richting aan de wijze van uitvoering van beheer en periode en risico's ten aanzien van beschermde flora en fauna. Met bestendig beheer wordt bedoeld: "activiteiten die een voortzetting zijn van de praktijk die gericht is op de instandhouding van de bestaande situatie", bijvoorbeeld het jaarlijks maaien van wegbermen in een bepaalde periode, het schoffelen van plantsoenen en het uitmaaien van sloten in de nazomer. In 2016 volgt de nieuwe 'Natuurwet' waarin de regelgeving omtrent flora en fauna is opgenomen.



### **Groen langs wegenstructuur**

Hierbij gaat het vooral om bomen langs wegen / fietspaden, waaronder vaak een groene strook met aanplant van hagen, vaste planten en/of gras.



### **Ecologisch groen/ruw gras bermen**

Aangelegde gebieden die worden beheerd met de natuurlijke ontwikkeling van een vegetatie als uitgangspunt, waarbij op plaatsen ook gezocht wordt naar het aantrekken van fauna.



### **Participatief groen**

Onder participatief groen valt al het groen dat door bewoners zelf wordt onderhouden, bijv. geveltuinen, moestuinen, boomspiegeltuinen etc. De gemeente maakt afspraken over schoonhouden, groenafval ophalen, en bewoners beheren het groen.



### **Bomen**

In 2014 is aangegeven dat er een grote achterstand is in het onderhoud aan de bomen en dat er zich steeds vaker incidenten gaan voordoen, waarbij sprake is van het kappen van bomen en van ingrijpende snoei bij de overige bomen.

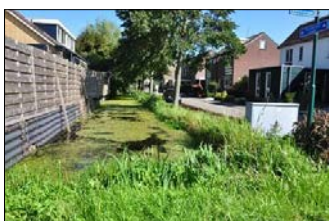
Het onderhoudsbudget geeft ruimte voor onderhoud aan circa 2.225 bomen per jaar. Dit komt neer op onderhoud gemiddeld eens in de 14 jaar. Dit terwijl de snoei-behoefte bij basisonderhoud ligt rond eens in de 4-6 jaar.

Door een te lage onderhoudsfrequentie op dit moment wordt minder dan 1% van het boombestand jaarlijks vervangen. Dit zou ongeveer 2,5-3% moeten zijn omdat de gemiddelde levensduur in de praktijk<sup>3</sup> slechts 30-40 jaar bedraagt.



### **Beplantingen**

In Woerden is in totaal ruim 580.000 m<sup>2</sup> beplanting aanwezig. Hierin zijn de volgende productgroepen te onderscheiden: bodembedekkers, heesters, rozen, eenjarige, hakhout en bosplantsoen.



### **Grassen**

De hoeveelheid gras in beheer bij gemeente Woerden bedraagt 2.380.145 m<sup>2</sup>, te onderscheiden in de productgroepen ruig gras, soortenrijk gras (bloemenmengsels), gazon, bloembollen, verkeers-/zichthoeken, natuurterreinen en moeras.

<sup>3</sup> in gemeenten met andere bodemeigenschappen kan de gem. levensduur circa 70 jaar bedragen.

## C. Inspecties

### Bomen

De bomen worden minimaal eens per drie jaar geïnspecteerd. Bij boomveiligheidsinspecties wordt veelal gebruikgemaakt van de VTA-methode (Visual Tree Assessment). Hierbij worden bomen visueel beoordeeld op biologische en mechanische symptomen die duiden op (verborgen) gebreken.

### Bepanting en gras

Al het overige groen wordt regelmatig geschoofd op de beeldkwaliteit, om de aannemer te sturen op de gevraagde kwaliteit en daarnaast de staat van het groen te beoordelen op de onderhoudsbehoefte.



## D. Areaal

Bomen: 29.492 stuks	Bepanting: 613.572 m <sup>2</sup>
Hagen: 29.468 m <sup>1</sup>	Gras: 2.292.343 m <sup>2</sup>
Onkruidbestrijding verharding: 1.485.308 m <sup>2</sup>	

## E. Beheer

Bomen (29.492 stuks)	Snoeien Inboeten Vervangen	Eens per 4-6 jaar 55 bomen per jaar Afhankelijk van de soort (>30 jaar)
Bosplantsoen en hakhout (376.982 m <sup>2</sup> )	Snoeien Inboeten Schoffelen randen en uitmaaien Vervangen	Eens per 4-6 jaar Alleen bij jonge aanplant Eens/tweemaal per jaar Eens per 30-50 jaar
Heesters (216.711 m <sup>2</sup> )	Snoeien Inboeten Schoffelen Vervangen	Eens per 3 jaar 1% per jaar 4-6 keer per jaar Eens per 30-50 jaar
Vaste planten (2.575 m <sup>2</sup> )	Schoffelen/plukken Maaien Scheuren/verdunnen Inboeten/vervangen	Eens per jaar Eens per 2 jaar Eens per 1-2 jaar Eens per 20-30 jaar
Gazon (865.181 m <sup>2</sup> )	Maaien Graskanten steken Onderhoud (beluchten, bezanden)	Gem. 20 maal per jaar Eens per 3 jaar Eens per 3-4 jaar
Ruw gras (1.418.057 m <sup>2</sup> )	Maaien	1-4 keer per jaar

## F. Participatie

Het beheer wordt niet meer alleen uitgevoerd door de gemeente c.q. de aannemer. In de afgelopen jaren zijn er steeds meer bewoners en vrijwilligersorganisaties, individueel en verenigd, betrokken geraakt bij de inrichting en het onderhoud, vooral van het groen. De betrokkenheid kan bestaan vanuit particulier initiatief, vanuit verenigingen/belangengroepen en individuele vrijwilligers. Bij groot onderhoud en reconstructies wordt samen met betrokkenen gekeken naar een passende invulling. Daarmee creëren we draagvlak voor de plannen, wat er vaak in resulteert dat de betrokkenen ook willen deelnemen in het onderhoud.



### Met welke participanten wordt op dit moment in welke producten samengewerkt?

Participanten	Beheeronderdeel	Locatie
Ondernemers (BIZ)	Adoptie rotondes	Diverse locaties in gemeente
Scholen	Monumenten en plantsoenen	Plantsoen Brediusfontein
Bewonersgroepen	Plantsoenen, parken, plantenbakken, speeltuinen	Nassaupark, Breenplantsoen, Brediuspark
Bewoner(s)	Geveltuinen, boomspiegels, moestuinen	Diverse locaties in gemeente
Belangenorganisaties (Landgoed Bredius, landschapsbeheer enz.)	Parken, landschapselementen, poelen	Brediuspark, diverse kades, de Kievit

## G. Duurzaamheid en innovatie

Groen wordt vaak gezien als per definitie duurzaam. Dit is echter niet het geval. Het groen wordt pas duurzaam als het ook echt duurzaam wordt ingezet. Groen kan veel functies vervullen die bijdragen aan een duurzame gemeente. Maar duurzaam is ook dat het toegepaste groen zo goed en zo lang mogelijk meegaat zonder dat daar heel veel energie (middelen) voor nodig zijn. Duurzaam groen vraagt dan ook een slimme invulling. Wat, waarom, waar en hoe zijn daarbij de vragen die beantwoord moeten worden. Daarnaast geldt dat ook het beheer van het groen duurzaam dient te worden ingezet – opgenomen in de beheerbestekken. Bedrijven maken bijvoorbeeld meer kans wanneer zij als bedrijf hoger op de CO<sub>2</sub>-ambitieladder staan. Ook zoeken we continu naar manieren om (groen)afval anders te verwerken zodat het niet direct naar de afvalverwerkingsindustrie hoeft. Denk daarbij aan wilgentenen voor natuurlijke beschoeiing, stammen voor de klompenhandel of meubelindustrie, enz. Wij proberen de nieuwe innovaties, indien in de gemeente toepasbaar, mee te nemen in inrichting en beheer. Een voorbeeld van innovatie is de boomverankering. Voor een boompaal worden bomen gekapt en worden middelen gebruikt om de paal langer mee te laten gaan. Als vervanging voor de boompaal is er een product verschenen dat de boom ondergronds verankert. Het systeem bestaat uit draad en pinnen die zijn gemaakt van aardappelzetmeel. Dit is volledig afbreekbaar en een afvalproduct uit de voedselindustrie. Door de nieuwe verankering te gebruiken besparen we onnodige kap van bomen en laten geen afval achter. Er zijn nog veel meer van dit soort praktische innovaties in de groensector. Ons streven is dit soort ontwikkelingen verder toe te passen.



# GROEN: GROEN B

## (Sportvelden)

### A) Inleiding

Het sportveldenbeheer bestaat uit het onderhouden en in stand houden van gehele sportcomplexen. Niet alleen de velden zelf, maar ook de omliggende voorzieningen en groene aankleding binnen de hekken. Voor het laatste onderdeel zijn sinds 2014 de verenigingen zelf verantwoordelijk. De sportvelden worden intensief gebruikt en hebben daardoor ook intensief onderhoud nodig. In 2014 zijn met de verenigingen contracten afgesloten waarin ook is vastgelegd dat de verenigingen meer onderhoud binnen de hekken zelf gaan doen. Hiervoor krijgen de verenigingen een bijdrage uit de exploitatiegelden sport. Dit betreft een basisvergoeding. De verenigingen die meer willen, moeten hiervoor zelf middelen organiseren.

### B) Product

#### 1. Wettelijk kader



NOC\*NSF heeft normen waaraan sportaccommodaties, -velden en -vloeren minimaal moeten voldoen. Afhankelijk van het niveau/klasse waarin de verenigingen en clubs spelen, worden eisen gesteld aan sportveldformaten en -kwaliteit. Zo ook voor ballenvangers, hekwerken, veldverlichting e.d.

In 2016 zal een nieuw sportbeheerplan verschijnen. Hierin staan de uitgangspunten voor het beheer met als kader het nieuwe sportbeleid dat in 2015 is vastgesteld.

#### 2. Deelproducten



**Natuurgrasvelden** Van oorsprong werden veel balspelen op gras gespeeld. Voetbal is daarvan de bekendste, maar ook hockey, rugby, korfbal zijn hier voorbeelden van. Deze velden hebben intensief onderhoud nodig en zijn beperkt in hun speelbelasting.



**Kunstgrasvelden** Steeds meer kunstgrasvelden worden aangelegd. Er bestaan verschillende types, afhankelijk van de sport die erop wordt beoefend. De speelbelasting is aanzienlijk hoger dan van natuurgrasvelden. Zij hebben dan ook intensief onderhoud nodig om de vervangingstermijn te kunnen verlengen.



**Atletiekbanen** Specifiek voor hardlopen, hordelopen, hoogspringen, verspringen en andere atletieksporten zijn in Woerden atletiekbanen aangelegd.



**Focussporten** Bij deze sporten zijn overige typen velden nodig, die vaak bestaan uit een combinatie van bijvoorbeeld gras en gravel of alleen uit gravel, maar die ook van asfalt met of zonder kunststof toplaag kunnen zijn.

## C. Inspecties

### Sportvelden

Jaarlijks vindt een schouw van de velden plaats. Op basis van de bevindingen wordt een rapport opgesteld met aanbevelingen voor groot onderhoud en eventuele toplaagrenovaties. Aanvullend op de schouw wordt eens per vier jaar een bemonstering van de velden gedaan.



## D. Areaal

Natuurgrasvelden: 21 stuks	Kunstgrasvelden: 16 stuks
Atletiekbanen: 2 stuks	Velden focussporten: 39 stuks

## E. Beheer

Reconstructie	Vervanging of herinrichting van hele delen van een sportcomplex of een geheel sportcomplex. Hieronder vallen ook de nieuw aan te leggen kunstgrasvelden ter vervanging van de natuurgrasvelden.
Vervanging	Vervanging of toplaagrenovaties binnen de bestaande veldafmetingen. Nieuwe veldbelijningen aanbrengen bij de harde ondergronden. Verbeteringsmaatregelen voor de waterdoorlaatbaarheid van de velden. Bezanden en/of doorzaaien tijdens de winterstop. Voor kunstgrasvelden is het losmaken, schoonmaken en aanvullen van de infill. Repareren van slechte stukken veld en loslatende naden.
Onderhoud	Maatregelen om de velden in goede conditie te houden, zoals maaien, borstelen, slepen, vegen en bemesten, schoonmaken en onkruidbeheersing van de harde ondergronden.

## F. Participatie

De clubs en verenigingen hebben inspraak op het onderhoud van de voorzieningen. Hiervoor wordt op dit moment een nieuwe organisatiestructuur gemaakt.

## G. Duurzaamheid en innovatie

Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet meer aan de orde. Door intensiever onderhoud op kunstgrasvelden wordt de ontwikkeling van onkruiden en mossen beperkt. Het gebruik van langwerkende meststoffen voorkomt vroegtijdig uitspoeling naar grond- en oppervlaktewater.

# GROEN: GROEN C

## (Speelvoorzieningen)

### A) Inleiding

In de gemeente Woerden zijn 237 speelvoorzieningen (incl. de voorzieningen bij scholen) verdeeld over de verschillende kernen. De speelplaatsen worden in ieder geval één keer per jaar geïnspecteerd, de meeste vaker door extra controles van team Wijkonderhoud. De vervanging van de speelvoorzieningen (toestellen of gehele speeltuin) wordt gedaan naar aanleiding van de inspecties. In 2016 komt er een nieuw speelplaatsenbeheerplan als onderligger voor de meerjarenbegroting 2016–2025.



### B) Product

#### 1. Wettelijk kader



Speelvoorzieningen in de openbare ruimten dienen te voldoen aan het Attractiebesluit. In 2016 zal een nieuw speelplaatsenbeheerplan verschijnen. Hierin staan de uitgangspunten voor het beheer met als kader het nieuwe speelbeleid dat in 2015 is vastgesteld. In 2016 hanteren wij voor het beheer de uitgangspunten van het huidige beheerplan.

#### 2. Deelproducten



#### **Speelvelden**

Specifieke grotere grasvelden die als gazons worden onderhouden, waar soms doelen zijn geplaatst waar gespeeld kan worden.



#### **Speelplekken**

De formele speellocaties in buurten, met speeltoestellen. Meestal voorzien van omheining, zitbanken en papierbakken.



#### **Spelaanleidingen**

Locaties met informele voorzieningen zoals hinkeltegels, vormstickers, grasheuvel, e.d.

## C. Inspecties

### Speelvoorzieningen

Wettelijke verplichting is eens per jaar een veiligheidscontrole. Deze wordt in een logboek digitaal bijgehouden en wordt uitgevoerd door een extern bedrijf. Daarnaast wordt minimaal twee keer per jaar een schouw gehouden waarvan de resultaten ook in het logboek worden opgeslagen. Op basis van al deze inspecties (heel en veilig) vinden reparaties of vervangingen plaats.

## D. Areaal

Speelplaatsen: 224 stuks en 237 incl. de scholen	Speeltoestellen: 881 stuks
Speel-/trapvelden: 27 stuks ca. 80.500 m <sup>2</sup>	

## E. Beheer

Reconstructie	Totale vervanging van de speelplek. Hierbij spelen duurzaamheid, innovatie en participatie een belangrijke rol.
Vervanging	Het gestructureerd, planmatig vervangen van enkele toestellen en/of ondergronden. Ook bij vervanging spelen duurzaamheid, innovatie en participatie een belangrijke rol.
Onderhoud	Regulier onderhoud van speelplekken, valondergronden en het afhandelen van meldingen/klachten.

## F. Participatie

Participatie vindt altijd plaats bij reconstructies. Daarbij mogen bewoners meebeslissen en mee-ontwerpen binnen vooraf vastgestelde kaders. Bij deze participatie hebben vooral de kinderen een stem. Zij zijn immers de hoofdgebruikers.

Op sommige plekken wordt het onderhoud door de directe bewoners uitgevoerd.



## G. Duurzaamheid en innovatie

De ontwikkelingen in de markt van duurzame materialen, dan wel duurzaam geproduceerde materialen gaat snel. Hier willen we als gemeente zo veel mogelijk op inspelen. Beperken van de milieubelasting door hergebruik van vrijgekomen materiaal.

# BRUIN: RIOLERING

## A) Inleiding

In de gemeente Woerden ligt 430 kilometer riolering. Het rioolstelsel bevat drie hoofdonderdelen. *Vrijvervalriolering* ligt in het bebouwde gebied en transporteert regenwater en afvalwater. *Hoofdgemalen* verpompen het rioolwater naar een volgende wijk of naar de rioolwaterzuivering. In het buitengebied ligt *drukriolering* die afvalwater naar de rioolwaterzuivering transporteert. Het onderhoud van de riolering is gericht op het goed functioneren van alle onderdelen. Als riolering onvoldoende functioneert of de buis niet meer sterk genoeg is, is groot onderhoud of vervanging nodig.

## B) Product

### 1. Wettelijk kader



Het kader – vanuit de Waterwet en Milieuwet – is het voorkomen en waar nodig beperken van wateroverlast en afvoeren van afvalwater, in samenhang met bescherming en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen en vervulling van maatschappelijke functies door watersystemen. Dat kader wordt vervolgens aangevuld met concretere normen voor waterkwantiteit, functievervulling en de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen. De normen worden vaak geconcretiseerd in uitvoeringsmaatregelen die zich richten tot de beheerders. Zij moeten hun beleid op deze normen afstemmen.

Waterkwantiteit: In de dagelijkse praktijk is er soms sprake van afwijkende omstandigheden. Dit kan zijn te veel water, maar ook watertekorten kunnen ontstaan in droge zomers.

Waterkwaliteit: Een belangrijk milieuaspect is de waterkwaliteit, dat daarmee ook een belangrijk onderdeel is van het waterbeheer. Op Europees niveau zijn de Kaderrichtlijn water en de Grondwaterrichtlijn het uitgangspunt. Dat wordt op nationaal niveau uitgewerkt via verschillende wetten met de onderhangende besluiten. De Waterwet en de Wet milieubeheer zijn daarvan de meest prominente.

Het Gemeentelijk WaterbeleidsPlan (GWP) 2013-2017 is het beleidskader voor het beheer en de inrichting van het rioleringsstelsel.

### 2. Deelproducten



#### **Vrijvervalriolering (bebouwd gebied)**

In het bebouwd gebied ligt vrijvervalriolering. Het hemelwater en afvalwater wordt ingezameld via aparte rioolbuizen of gemengde buizen in de oudere wijken. Onder vrij verval stroomt het afvalwater naar een laag punt in de woonwijk of bedrijventerrein. De hemelwaterbuizen komen uit in de omliggende sloten.



#### **Drukriolering (buitengebied)**

In het buitengebied ligt drukriolering. Het afvalwater wordt onder druk door smalle rioolleidingen van boerderij naar boerderij gepompt waarna het vaak naar de vrijvervalriolering stroomt.



## Gemalen

Rioolgemalen zijn de vitale, kwetsbare onderdelen van een rioolstelsel. Vanaf het lage punt pompt een gemaal het afvalwater via een persleiding naar de volgende woonwijk of naar de rioolwaterzuivering.

## C. Inspecties

### Rioolstelsel

De onderdelen van het rioolstelsel hebben allemaal een eigen levensduur en onderhoudsprogramma. De rioolgemalen en drukriolering hebben mechanische en elektrische onderdelen die veel intensiever onderhoud nodig hebben.

Het meest kritische onderdeel is het de rioolgemaal. De gemalen worden daarom 24 uur per dag via computers in de gaten gehouden. Bij storingen gaat er een sein naar de beheerder of storingsdienstmedewerker, die dan direct gaat kijken. Bovendien hebben de meeste gemalen twee of drie pompen zodat er (tijdelijk) back-up aanwezig is.

## D. Areaal

Vrijvervalriolering: ca. 275.000 m <sup>1</sup>	Drukriolering: ca. 118.000 m <sup>1</sup>
Pompen drukriolering: 905 stuks	Gemalen: 50 stuks
Persleiding: ca. 10.400 m <sup>1</sup>	

## E. Beheer

Vrijvervalriolering	Reinigen hemelwaterriolering Reinigen afvalwaterriolering Reinigen kolken Groot onderhoud (re-linen) Vervanging	Eens per 15 jaar Eens per 10 jaar Tweemaal per jaar Eens per 40-60 jaar Eens per 40-60 jaar
Drukriolering	Onderhoudsbeurt pompen en leiding Vervanging pompen Groot onderhoud pompput Vervanging leidingen	Eens per jaar Eens per 15-25 jaar Eens per 40-60 jaar Eens per 60-80 jaar
Gemalen	Onderhoudsbeurt Vervanging pompen en leidingen Groot onderhoud pompput Vervanging persleiding	Eens per jaar Eens per 15-25 jaar Eens per 40-60 jaar Eens per 60-80 jaar

## F. Duurzaamheid en innovatie

De ontwikkelingen in de markt van duurzame materialen, dan wel duurzaam geproduceerde materialen gaat snel. Hier willen we als gemeente zo veel mogelijk op inspelen. Beperken van de milieubelasting door hergebruik van vrijgekomen materiaal.

# BLAUW: WATER EN CIVIELE KUNSTWERKEN A

## (Baggeren, duikers en oeverbescherming)

### A) Inleiding

De gemeente is voor 12.645.000 m<sup>2</sup> bedekt met water. Hiervan is ca. 25% hoofdwatgang (primair water) die het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden beheert. Ca. 12% van het water wordt door de gemeente beheerd. De overige 63% wordt voornamelijk door particulieren beheerd. Onder oevers worden de taluds of slootkanten langs water verstaan. Een deel van de oevers heeft een beschoeiing van planken, damwanden of kademuren als opsluiting van de oever. Circa 255 km van de oevers in de gemeente Woerden is in beheer bij de gemeente, 5,5 km bij HDSR en 40 km bij de provincie Utrecht. De rest van de oevers is in beheer bij particuliere partijen (bewoners/bedrijven).



### B) Product

#### 1. Wettelijk kader



Kaders voor het inrichten en beheren van waterbouwkundige werken worden landelijk, provinciaal en stedelijk bepaald. De landelijke richtlijnen en regelgeving betreffen de Waterwet (beheer oppervlaktewater en samenhang waterbeleid en ruimtelijke ordening - waterberging en de jaarlijkse schouw<sup>4</sup> van de watergangen), het gebruik van bestrijdingsmiddelen, de veiligheid van bruggen en steigers (wettelijke inspectie), en de Flora & Faunawet. Vanuit het waterschap zijn kaders gesteld in de Keur<sup>5</sup>. De jaarlijkse schouw komt voort uit de Waterwet. Onderhoud aan de grote vaarwegen en belangrijke afvoer-watergangen (primair water) wordt uitgevoerd door HDSR. De kleinere watergangen moeten onderhouden worden door de gemeente en aangrenzende particuliere eigenaren. Dit is vastgelegd in de Legger, een bijlage van de Keur. Bij het beheren van de oevers en watergangen moet rekening gehouden worden met de Keur en de Flora- en faunawet.

In het Groenblauwomgevingsplan zijn kaders gegeven voor de inrichting en het waterbeheer.

<sup>4</sup> Om wateroverlast te voorkomen is de doorstroming en berging van water van groot belang. Sloten, singels en waterdoorgangen onder wegen en dijken (duikers) worden daarom jaarlijks gecontroleerd tijdens de Schouw. De regels voor het onderhoud zijn opgenomen in de Keur.

<sup>5</sup> De taak van het waterschap is om te zorgen voor een veilig en gezond watersysteem. De Keur is een verordening en kent verboden en geboden voor de manier van inrichten, gebruik en onderhoud van waterkeringen, oevers en wateren. Het bestuur van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden heeft de Keur vastgesteld. De Keur Stichtse Rijnlanden, het Keurbesluit Vrijstellingen en de Beleidsregels zijn op 2009 in werking getreden. De Legger is een belangrijke bijlage van de Keur. De Legger bestaat uit kaarten waarop is aangegeven wie verantwoordelijk is voor het onderhoud van belangrijke watergangen.

## 2. Deelproducten



### **Baggeren**

Baggeren omvat alle werkzaamheden die nodig zijn voor het weghalen van slib en andere lagen van de waterbodem en het opschonen van het oppervlaktewater. In alle wateren in ons gebied ligt op de bodem een laag bagger: een mengeling van plantenresten en bezonken slib. De aangroei van bagger is een natuurlijk proces. Gemiddeld groeit bagger met ongeveer twee centimeter per jaar. Op den duur kan dit bij grote vaarwegen het scheepvaartverkeer, of in het kader van het beheer van de tertiaire vaarwegen, de capaciteit van het afvoeren van water hinderen. Door te baggeren kan een goede doorstroming van het water worden gegarandeerd. Dat voorkomt wateroverlast. Maar ook de waterkwaliteit en het waterleven profiteren van het baggeren. In sloten en ondiepe vaarwegen ontstaat hierdoor meer ruimte voor de ontwikkeling van een gevarieerd ecosysteem.

Bagger uit de watergangen die (relatief) schoon is mag worden verspreid op land nabij de watergang. Vervuild slib moet worden afgevoerd naar een daarvoor bestemd depot. De afvoer van vervuild slib is duur en dat heeft zijn weerslag op de benodigde middelen voor baggeren. De kosten van aannemers voor het baggeren zijn de afgelopen jaren sterk gedaald. Hierdoor worden de kosten voor de afvoer van het vervuilde slib gecompenseerd.



### **Oeverbescherming**

De oevers zijn de taluds of slootkanten langs het water. Een deel van de oevers heeft een beschoeiing van planken, damwanden of kademuren als opsluiting van de oever. Bij steile oevers is beschoeiing nodig om de stabiliteit van de naastgelegen weg of bebouwing te waarborgen.

In verband met de problemen van steeds groter worden wateroverlast sinds het einde van de vorige eeuw wordt gewerkt aan het vergroten van de capaciteit van de waterberging. Onder waterberging wordt verstaan de opvang van regenwater in het oppervlaktewatersysteem bij hevige buien. Als gevolg van de steeds grotere verharding van de openbare ruimte (bouwwerken en wegen/paden) en het verminderen van de hoeveelheid rioolwater dat overstort naar het oppervlaktewater is meer oppervlaktewater noodzakelijk om wateroverlast te voorkomen. Met name de Europese kaderrichtlijn water (KRW) worden strengere eisen gesteld aan de kwaliteit en hoeveelheid van de overstortend afvalwater.



### **Duikers**

Watergangen worden vaak onderbroken door een weg of een toegangsdam. Een duiker verbindt de onderbroken watergang onder de weg door. De functie van duikers is het waarborgen van de doorstroming van het water en een doorgang voor vissen.



## C. Inspecties

### Watergangen

Het gemeentelijk water is de afgelopen zes jaar in delen geïnspecteerd in voorbereiding op de baggerwerkzaamheden. In 2016 vinden de laatste werkzaamheden in het kader van de 'Inhaalslag baggeren' plaats. In het beheerplan water wordt in 2016 bepaald wat een bruikbare inspectiefrequentie is.

### Oeverbescherming

In 2014 is het hele areaal aan oevers ingemeten en geïnspecteerd. Op basis van de inspectie wordt in 2016 een beheerplan gemaakt voor de komende 10 jaar. De inspectiefrequentie is eens per drie jaar.

### Duikers

Duikers laat de gemeente niet inspecteren, omdat inspectie bijna even veel kost als het vervangen van een duiker.



## D. Areaal

Oevers: ca. 255.000 m	Duikers: ca. 500 stuks
Watergangen: ca. 1.578.000 m <sup>2</sup>	

## E. Beheer

Watergangen	Maaien en schonen sloten Baggeren	Eens per jaar Eens per 10 jaar
Oeverbescherming	Houten beschoeiing (grenen) Houten beschoeiing (hardhout) Damwanden (hardhout) Damwanden (staal/kunststof) Kademuren (beton) Kademuren (metselwerk) NVO (maaien) NVO (onderhoud)	Eens per 20 jaar Eens per 35 jaar Eens per 40 jaar Eens per 60 jaar Eens per 60 jaar Eens per 80 jaar Eens per jaar Eens per 8 jaar
Duikers	Schoonsputten	Eens per 10 jaar

## F. Duurzaamheid en innovatie

De ontwikkelingen in de markt van duurzame materialen, dan wel duurzaam geproduceerde materialen gaat snel. Hier wil de gemeente zo veel mogelijk op inspelen. Beperken van de milieubelasting door hergebruik van vrijgekomen materiaal.

# BLAUW: WATER EN CIVIELE KUNSTWERKEN B

## (Bruggen, tunnels en steigers)

### A) Inleiding

In de gemeente zijn honderden bruggen aanwezig, waarvan 296 in eigendom van de gemeente. Onder bruggen worden alle overgangen over water verstaan: houten bruggen, stalen bruggen, stenen/betonnen bruggen en samengestelde bruggen van beton/hout of beton/staal. Ook steigers, zoals vissteigers of aanlegsteigers vallen onder de bruggen. Enkele zullen niet herkenbaar zijn als brug, omdat hier het straatprofiel doorloopt. Ondergronds is echter wel sprake van een constructie (grote duikers).

De gemeente Woerden beheert 6 beweegbare bruggen, 242 houten bruggen (waarvan 2 binnen een rijksbeschermd dorpsgezicht), 33 constructieve duikers, 8 tunnels en 7 steigers.



### B) Product

#### 1. Wettelijk kader



De gemeente draagt als eigenaar en beheerder van haar voorzieningen, waaronder de kunstwerken, de bestuurlijke en civielrechtelijke verantwoordelijkheid voor de staat van de openbare voorzieningen. Voldoet de gemeente niet aan de daaruit voortvloeiende zorg voor de instandhouding van de voorzieningen, dan kan zij aansprakelijk gesteld worden voor de daaruit voortvloeiende schade.

In diverse wetten, besluiten en (beleids-)plannen zijn regels opgenomen die van belang zijn bij het beheer en onderhoud van het water en aan water gerelateerde objecten, waaronder de kunstwerken. In deze paragraaf wordt een beknopt overzicht gegeven van alle regels die van belang zijn voor de beheertaken die door de gemeente worden uitgevoerd.

Deze regelgeving of beleid kan betrekking hebben op:

- de kwaliteit van de openbare ruimte;
- zorg voor natuur en milieu;
- inkoop, contracten en aanbesteden.

## 2. Deelproducten



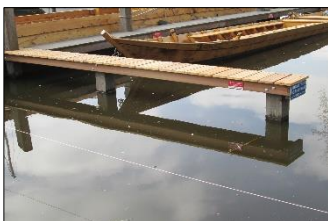
### Bruggen

Door de vele watergangen en de Oude Rijn worden wegen vaak onderbroken. Bruggen zijn nodig om de doorvaart van schepen en pleziervaart mogelijk te maken. Dit kunnen zowel vaste als beweegbare bruggen zijn.



### Tunnels/constructieve duikers

Tunnels zijn nodig om ongelijkvloerse kruisingen te kunnen maken, zodat kruisend verkeer onbelemmerd kan doorstromen.



### Steigers

Voornamelijk voor de recreatie in allerlei vormen en voor de pleziervaart zijn steigers aangelegd.

## C. Inspecties

### Bruggen & steigers

In 2013 zijn alle bruggen en steigers geïnspecteerd volgens de NEN 2767 (technische levensduur) met een conditiemeting<sup>6</sup>. Voor de vaste bruggen en steigers heeft dit een duidelijk beeld gegeven van hun technische staat. Voor de beweegbare bruggen zijn aanvullende onderzoeken nodig geweest. Alle beweegbare bruggen zijn in 2014/2015 nader constructief onderzocht en tevens is een inspectie volgens de NEN 3140 (Electrotechniek) en de Arbo nader bekeken. In 2017 zullen de bruggen opnieuw worden geïnspecteerd.

### Tunnels

In 2015 zijn de eerste drie voetgangers-/fietserstunnels geïnspecteerd. In 2016 zullen de overige tunnels worden geïnspecteerd.



### <sup>6</sup> Toelichting van de conditieniveaus (volgens NEN-2767)

Conditieniveau 1	>25 j	<i>Uitstekend: nieuwbouwkwaliteit of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit*</i>
Conditieniveau 2	10-25 j	<i>Goed: een bouw- of installatiedeel die kenmerken van een beginnende veroudering heeft</i>
Conditieniveau 3	3-10 j	<i>Redelijk: een element, waarvan het verouderingsproces duidelijk op gang gekomen is</i>
Conditieniveau 4	1-3 j	<i>Matig: een element, dat sterk onderhevig is aan het verouderingsproces</i>
Conditieniveau 5	0-1 j	<i>Slecht: een element, waarvoor het verouderingsproces onomkeerbaar is geworden</i>
Conditieniveau 6	nu	<i>Zeer slecht: een zodanig slechte toestand dat deze niet meer te classificeren is onder conditie 5</i>

(\* de omschrijving in conditieniveau 1 is niet van toepassing op onderhoud)

## D. Areaal

Bruggen: 248 stuks	Tunnels: 8 stuks
Constructieve duikers: 33 stuks	Steigers: 7 stuks

## E. Beheer

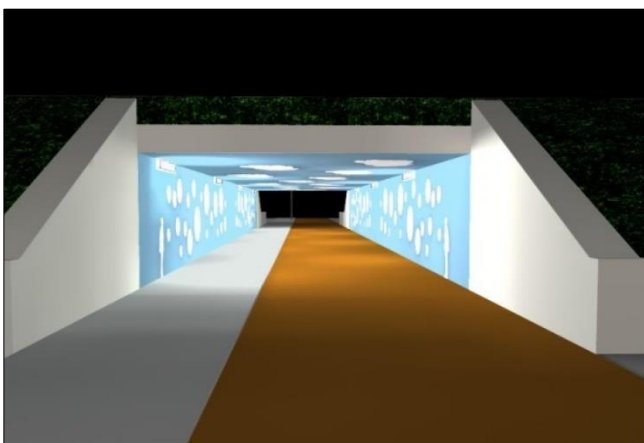
Reconstructie	Het vervangen van een brug, steiger, tunnel of constructieve duiker voor een gewijzigd exemplaar. Dit kan zowel in functiewijziging (fietsbrug naar 'alle verkeer'-brug) als in dimensionering in combinatie met andere producten.
Groot onderhoud of vervanging	Groot onderhoud en vervanging betreffen het rechtstendig vervangen van het product, of dit nu bruggen, steigers of tunnels betreft. Er is geen of slechts een kleine wijziging aan de orde.
Onderhoud	Het dagelijks onderhoud van bruggen, steigers, tunnels en constructieve duikers met bijbehorende remmingwerken.

## F. Participatie

In 2015 is op initiatief van de Kunstkring in Woerden een project gestart om fiets- en voetgangerstunnels te verfraaien met een mooie schildering. Het kader is hierbij het Merkpaspoort van de gemeente Woerden.

In 2015 is gestart met het verfraaien van de tunnel onder de Hollandbaan. Scholieren van het Futura College en het Kalsbeek College zijn onder begeleiding van de KUVU en de Kunstkring aan de slag gegaan.

In 2016 zal eveneens begonnen worden met de Cattenbroekertunnel door scholieren van het Minkema College.



## G. Duurzaamheid en innovatie

De ontwikkelingen in de markt van duurzame materialen, dan wel duurzaam geproduceerde materialen gaat snel. Hier wil de gemeente zo veel mogelijk op inspelen. Beperken van de milieubelasting door hergebruik van vrijgekomen materiaal. In 2016 wil de gemeente inzetten op het plaatsen van de eerste glasvezelversterkte/composiet fiets- en voetgangersbrug.

# GRIJS: WEGBEHEER

(Verhardingen, markeringen, straatmeubilair en gladheidsbestrijding)

## A) Inleiding

In 2014 is de weginspectie in alle kernen en het buitengebied uitgevoerd. Alle wegvakken die volgens de CROW-norm (norm voor onderhoudskwaliteit van wegen) 'onvoldoende' scoorden zijn daarin aangegeven. De CROW-toets gaat uit van maximale veiligheid en kwaliteit. Vanuit de kennis die in de organisatie aanwezig is, is een prioriteitenoverzicht gemaakt van straten/gebieden die direct moeten worden aangepakt en die waar uitstel mogelijk is. Ook is aangegeven of de schade met regulier onderhoud, groot onderhoud of vervanging moet worden aangepakt.

Het wegbeheerprogramma (onderdeel van Obsurv) rekent de onderhoudskosten van het achterstallig onderhoud en het benodigd onderhoud in de komende jaren door. De ramingen die daaruit voortkomen worden getoetst aan de beschikbare budgetten.



## B) Product

### 1. Wettelijk kader



Vanuit de wettelijke zorgplicht heeft de gemeente als beheerder van de openbare weg de verantwoordelijkheid om deze goed en tijdig te onderhouden (art. 15 Wegenwet). Daarnaast wordt vanuit de Wegenwet verwacht dat de beheerder maatregelen treft die de veiligheid van de weggebruiker waarborgen en die maken dat de weg zijn functie kan vervullen. De wet doet een beroep op de publiekrechtelijke zorg van de wegbeheerder voor de veiligheid van de weggebruiker, maar geeft daarbij geen richtlijnen of richtwaarden aan. Wel is wettelijk vastgelegd dat de wegbeheerder verplicht is een weginspectie te houden om de staat van de wegen te controleren.

Er is geen landelijke wetgeving op het gebied van toegankelijkheid van openbare ruimte. Wel zijn er richtlijnen van het CROW. Er is gekozen voor richtlijnen in plaats van wetgeving omdat het zeer moeilijk is om algemene normen op te leggen voor alle verschillende vormen van openbare ruimte (denk aan oude binnensteden). Het gaat dan om de CROW 177, richtlijn integrale toegankelijkheid openbare ruimte en CROW 201, praktijkboek toegankelijkheid openbare ruimte. Naast de landelijke wetgeving wordt het advies van Stichting Bouw Advies Toegankelijkheid Utrecht gebruikt als toetsingskader. Bij het onderhoud of de herinrichting worden deze richtlijnen toegepast.

## 2. Deelproducten



### **Stimuleren duurzame mobiliteit**

Om duurzame mobiliteit te stimuleren, wordt extra aandacht gegeven aan fietsmobiliteit, onderhoud fietspaden, wegnemen van hindernissen en het stimuleren van fietsgebruik in Woerden. Bijvoorbeeld met het project 'Woerden fietst natuurlijk!'

De verhardingen binnen de gemeente zijn in het wegbeheersysteem ondergebracht. Van elk wegvak-onderdeel (rijbaan, parkeerstrook, fietspad etc.) zijn de kwantiteit (lengte en oppervlakte) en kwaliteit (op basis van inspectiegegevens) bekend. De totale oppervlakte van alle verhardingen (rijwegen, voetpaden en fietspaden) in de gemeente bedraagt ca. 2.660.000 m<sup>2</sup>.



### **Markeringen**

Onder wegmarkeringen vallen alle (onderbroken) strepen, pijlen, haaiantanden en andere op de wegen aangegeven belijningen. Het doel is het verkeer te geleiden door middel van de visuele informatie.

In de meeste Europese landen wordt één (witte) kleur gebruikt voor markeringen, in enkele landen ook geel en wit samen. Tijdens werkzaamheden wordt, als de rijstroken voor een bepaalde tijdsperiode moeten worden verlegd, voor de aanduiding van tijdelijke rijstroken een gele wegmarkering gebruikt. De bestaande witte markering wordt op de Nederlandse rijkswegen gedurende die periode met een zwart product gedemarkeerd of weggestraald met water onder hoge druk.



### **Straatmeubilair**

Het areaal aan prullenbakken, bankjes, fontein e.d. is ondergebracht in het beheersysteem. Het totale areaal van straatmeubilair (uitgezonderd verkeersborden, deze zijn in een los beheerprogramma opgenomen) bestaat uit ruim 12.500 objecten. Van elk object zijn de statische gegevens zoals het type/het merk, de afmetingen, de kleuren en het materiaalgebruik opgenomen. Daarnaast zijn de kwalitatieve gegevens (op basis van inspectiegegevens) geregistreerd.

Spelen, sporten en bewegen in de openbare ruimte (voor alle leeftijdsgroepen) wordt steeds meer gezien als een basisbehoefte. Daarom moet een goede samenwerking met de diverse platforms en verenigingen zijn gewaarborgd, evenals met het gemeentelijk team JLV (Jeugd, Leefbaarheid en Veiligheid).



### **Bebording**

In de wet- en regelgeving is vastgelegd hoe verkeers-tekens en onderborden toegepast moeten worden. Zo zijn er regels voor plaatsing, kleur, afmeting en materiaal. Op basis van verschillende richtlijnen rond bewegwijzering, waar ook het Reglement Verkeersregels en Verkeers tekens naar verwijst, worden borden geplaatst, verplaatst en verwijderd, altijd met een verkeersbesluit als grondslag.

## C. Inspecties

### Wegen

Alle wegen moeten, wettelijk verplicht, iedere twee jaar geïnspecteerd worden. In 2014 heeft de laatste weginspectie plaatsgevonden. Iedere inspectie geeft steeds een doorkijk naar het benodigd onderhoud in de komende vijf jaar. Hierdoor is het mogelijk om voor wegen een onderhoudsprogramma voor maximaal vijf jaar te maken.

In 2016 wordt de volgende inspectie uitgevoerd. Uit deze inspectie wordt het onderhoudsprogramma wegen voor de komende vijf jaar bepaald.

### Straatmeubilair

Al het straatmeubilair is in 2013 geïnventariseerd en geïnspecteerd. Het straatmeubilair wordt daarnaast meegenomen tijdens de maandelijkse schouwronde.

Er bestaat geen wettelijke verplichting voor het periodiek inspecteren van straatmeubilair. Binnen de gemeente Woerden is gekozen om dit eens per vijf jaar uit te voeren.

## D. Areaal

Verharding: ca. 2.660.000 m <sup>2</sup>	Straatmeubilair: ca. 12.000 stuks
Verkeersborden: ca. 15.000 stuks	Gladheidsbestrijding: ca. 295 km

## E. Beheer

Reconstructie	Integrale aanpak van een gebied (riolering, groen, wegen, kabels & leidingen etc.) waarin sprake is van vervanging van materialen en vervanging van het straatprofiel.
Groot onderhoud of vervanging	Het rechtstandig vervangen van het product, of dit nu verharding, of straatmeubilair betreft. Er is geen of slechts een kleine vervanging van het straatprofiel.
Onderhoud	Het dagelijks onderhoud van wegen, fiets- en voetpaden met bijbehorende bermen, de wegmarkering en bebakening (zoals verkeersborden), en gladheidsbestrijding.



## F. Participatie

Binnen het beheer van de verharding spelen diverse vormen van participatie een rol. Naast participeren van bewoners en ondernemers bij het uitvoeren (ontwerpen) van reconstructieprojecten is ook de rol van bewoners bij signalering van onveilige situaties zeer belangrijk. In de gemeente zijn immers ruim 50.000 extra paar ogen beschikbaar die onze buitendienstcollega's aanvullen.



## G. Duurzaamheid en innovatie

De ontwikkelingen in de markt van duurzame materialen, dan wel duurzaam geproduceerde materialen gaat snel. Hier wil de gemeente zo veel mogelijk op inspelen. Beperken van de milieubelasting door hergebruik van vrijgekomen materiaal.

Daarnaast zet de gemeente door middel van de Programma Ontwikkeling Veengebied in op een duurzame ontwikkeling en instandhouding van het buitengebied.



### Programma Ontwikkeling Veengebied (POV)

De bodemgesteldheid binnen gemeente Woerden is zeer gevoelig voor bodemdaling. De wegen, bedrijventerreinen en enkele woonwijken binnen de gemeente hebben last van zetting, krimp en oxidatie van de bodem. Dit leidt onder andere tot schade aan wegen, bruggen en rioleringen. Bovendien ervaren inwoners en ondernemers in toenemende mate hinder van wateroverlast en voortdurende zettingen (o.a. scheurvorming) rondom eigen woning en straat. Deze overlast neemt naar verwachting alleen maar toe door de klimaatverandering. De herstel- en vervangingsfrequentie van openbare voorzieningen in het veengebied is daardoor veel hoger.

De melkveehouderij is een belangrijke drager van de identiteit van gemeente Woerden en zorgt in belangrijke mate voor behoud van het cultuurhistorisch landschap. Een recente studie naar de maatschappelijke kosten-baten van bodemdaling wijst uit dat deze landbouwsector de komende decennia nog voldoende economisch rendabel is, ondanks de gevolgen van bodemdaling. Het rendement neemt in de tijd echter wel af door stijgende kosten en dalende opbrengsten. Dit heeft ook gevolgen voor de leveranciers en afnemers in deze sector. Binnen het grondgebied van gemeente Woerden ligt ook een aantal kwetsbare landbouwgebieden. Met een andere inrichting zijn hier mogelijk nieuwe kansen te creëren voor andere vormen van ondernemerschap.



# GEEL: ONDERGRONDSE INFRASTRUCTUUR EN OPENBARE VERLICHTING

## (Openbare Verlichting)

### A) Inleiding

Het dossier Openbare Verlichting is de afgelopen jaren vol in de schijnwerpers komen te staan. Het bestaande contract werd niet als voldoende ervaren. Daarom is besloten het contract met Citytec op te zeggen per 31 december 2014. Op 1 januari 2015 is een overbruggingscontract in werking getreden tot aan de start van het nieuwe contract voor het onderhoud en vervanging van de verlichting. Beoogd wordt het nieuwe contract in te laten gaan op 1 juli 2016. Vanaf de opzegging zijn de gemeente en Citytec in onderhandeling over de overname van het areaal. Eind december 2015 is hierin overeenstemming bereikt. Per 1 januari 2016 gaat het gehele areaal over van Citytec naar de gemeente.

Het beheerteam openbare verlichting heeft vorm gekregen en waar verlichting vaak gezien werd als een externe factor of zelfs een ongemak, wordt deze steeds meer gezien als een aparte beheerdiscipline. Beheerteam geel wordt inmiddels in elk project in de openbare ruimte betrokken. Onderwerpen als saneringsplannen, innovatieve oplossingen en onderscheid maken in verlichtingskeuzes worden steeds meer gezien als serieuze opties.



### B) Product

#### 1. Wettelijk kader



Er zijn diverse Europese normen op het gebied van openbare verlichting. Deze normen betreffen criteria – rekenmethoden en meetmethoden. Aan deze normen is een Europees Technical Report gekoppeld met adviezen over de toe te passen lichtkwaliteit.

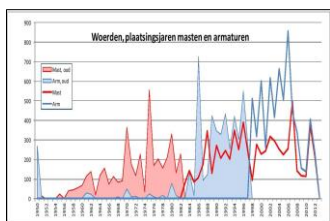
Op basis van deze documenten is in Nederland, net als in veel andere Europese landen, een Praktijkrichtlijn (NPR<sup>7</sup>) opgesteld die door de NSVV (Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde) en NEN (Nederlands Normalisatie-Instituut) wordt uitgegeven. Deze norm (Richtlijn Openbare Verlichting 2011 (ROVL-2011)) wordt in Nederland algemeen gezien als de basis voor het verlichten van wegen en straten. De richtlijn heeft geen juridische status, omdat de Europese normen niet gemandateerd zijn, maar wordt als uitgangspunt beschouwd, omdat deze algemeen als breed gedragen kwaliteitsdocumenten worden gezien.

<sup>7</sup> De norm is opgebouwd uit een aantal meetbare waarden: 1. gemiddelde verlichtingssterkte (in lumen per m<sup>2</sup>, eenheid: lux); 2. gelijkmatigheid van de verlichting (adaptiesnelheid van het oog) – (in lumen per m<sup>2</sup>, eenheid: lux); 3. minimale verlichtingssterkte (op de donkerste verharde plek); 4. lichtterugval van lampen en armatuur t.g.v. leeftijd van de armatuur. De eerste drie waarden zijn niet vast aan te geven, ze kunnen per deel van de wijk verschillen. Vanuit de normering is er een systematiek (op straatniveau) om de benodigde verlichtingssterkte, gelijkmatigheid van de verlichting en de minimaal benodigde verlichtingssterkte te berekenen.

Een armatuur van een lichtmast gaat ongeveer 20 jaar mee. De lampen hebben een levensduur van ongeveer 4 jaar. De waardevermindering van materialen is mede bepalend voor de keuze van de kwaliteit en duurzaamheid van de gebruikte materialen. De armatuur verliest in 20 jaar ongeveer 30% van zijn kracht. Kortweg kan gezegd worden dat wanneer in een straat lichtmasten worden geplaatst volgens de NPR-norm, armaturen tussen de 10 en 20 jaar oud een verlichting op NPR-min norm zullen geven. Daarom wordt bij de inrichting van de openbare verlichting meestal gerekend op een verlichtingssterkte van 15% boven de NPR-norm, zodat aan het einde van de levensduur van het armatuur de verlichting niet minder is dan 85% van de NPR-norm. Deze waardering past binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen<sup>8</sup>.

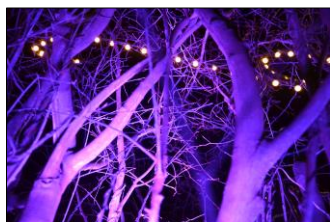
In het conceptbeleidsplan 'Licht op openbare verlichting: overwegingen, keuzes en acties in 2014-2016' is geformuleerd welke stappen de gemeente Woerden de komende jaren wil gaan zetten op het gebied van openbare verlichting en waarom.

## 2. Deelproducten



### Leeftijd

Het areaal van de openbare verlichting in de gemeente is sterk verouderd. Op dit moment is ongeveer 45% van de masten en armaturen ouder dan de afschrijvingstermijnen die voor de objecten gelden.



### Lichtplan Binnenstad

Voor de binnenstad is een toekomstbestendig lichtplan opgesteld waarbij het in de lijn der verwachting ligt dat dit ook voor de rest van Woerden wordt opgesteld. Het lichtplan is opgesteld door Philips in samenwerking met het Stadshart en de Belangenvereniging Binnenstadbewoners Woerden.



### Uniformiteit

Om het nieuwe onderhoudscontract zo goed mogelijk in de markt te kunnen zetten, is het belangrijk te bepalen welke wensen er vanuit het beheer liggen. Er is daarom een familie van lichtmasten bepaald die de standard voor de gemeente wordt. Uitzonderingen zijn mogelijk met een deugdelijke onderbouwing.

## C. Inspecties

### Lichtmasten

In 2016 zullen alle lichtpunten worden geïnspecteerd. Op basis van de resultaten en de technische staat zal een beheerplan worden opgesteld. Hierin zal worden bepaald wat de inspectiefrequentie zal zijn.

## D. Areaal

Lichtpunten: ca. 11.000 stuks

<sup>8</sup> Het (Politie) Keurmerk Veilig Wonen sluit zich aan bij de ROVL-2011 norm aan, maar eist tevens:

a. 3 lux verlichting met een gemiddelde lichtsterkte van 0,2 (= NPR norm voor woonwijken), of

b. 2 lux verlichting met een gemiddelde lichtsterkte van 0,3 (= NPR-min norm voor woonwijken). Door het verhogen van de eis voor gemiddelde lichtsterkte zijn er meer lichtmasten met minder vermogen nodig om de gelijkmatige lichtsterkte te garanderen;

c. persoonsherkenning op 4 meter afstand en verlichting in achterpaden.

## E. Beheer

Reconstructie	Openbare Verlichting loopt mee in reconstructies. In reconstructies – gestart vanuit noodzakelijke vervanging van riolering en verharding – wordt bekeken of het nodig is om de lichtkabels en/of de lichtmasten te vervangen of dat deze weer teruggeplaatst kunnen worden.
Groot onderhoud of vervanging	Het gestructureerd, planmatig vervangen van armaturen, lichtmasten in straten/langs wegen i.v.m. noodzakelijke vervanging (levensduur, voldoende lux etc.) en evt. vervangen van lichtkabels;  Bij vervanging hoort tevens de term verbetering. Bij vervanging wordt gezocht naar lichtmasten/armaturen die beter en energiezuiniger zijn, en waar eventueel minder lichtmasten kunnen worden teruggeplaatst.
Onderhoud	Regulier onderhoud van de lichtmasten (vervangen lampen, armaturen en evt. lichtmasten, doormeten etc.) – bij uitval, storing etc. – incidenteel of klein aantal. Het verwerken van meldingen m.b.t. storingen, kapotte verlichting etc.

## F. Duurzaamheid en innovatie

Conform het conceptbeleidsplan 'Licht op openbare verlichting: overwegingen, keuzes en acties in 2014-2016' zet de gemeente in op het verbeteren van de duurzaamheid van de openbare verlichting en het onderzoeken van innovaties. Voor het beheer van de openbare verlichting zijn de volgende uitgangspunten geformuleerd:

Doelmatig verlichten: een doelmatige verlichting betekent dat de toegepaste verlichting de juiste ondersteuning biedt aan de functie van de specifieke openbare ruimte. Dit draagt bij aan de sociale en verkeersveiligheid van de gemeente. Onderdeel van doelmatig verlichten is het garanderen van een goede installatiekwaliteit. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de eigenaar van de verlichting.

### Eis: 100% veilige verlichtingsinstallatie

Duurzaam verlichten: landelijk ontstaat er steeds meer aandacht voor duurzaamheid van openbare verlichting. Hierbij ligt met name de focus op het reduceren van het energiegebruik en het voorkomen van lichthinder. De gemeente Woerden wil inzetten op het verduurzamen van het verlichtingsareaal en heeft zich daarom geconformeerd aan het Kyoto-akkoord. Dit akkoord is al van kracht sinds 2007, waardoor de gemeente in een veel korter tijdsbestek tot een zelfde besparing zal moeten komen.

### Minimale eis: 20% energiebesparing in 2018 t.o.v. 2014

Innoveren in verlichten: de markt van openbare verlichting is sterk in ontwikkeling. Maandelijks verschijnen nieuwe verlichtingstechnieken en worden er lichtvisies gepresenteerd. Alle hebben tot doel om het gebruiksgemak, de ruimtelijke kwaliteit en de efficiëntie te verhogen.

### Minimale eis: 20% innovatieve technieken en lichtmanagementsystemen vanaf 2015

Besparing in de kosten: op het product openbare verlichting ligt vanaf de begroting van 2015 een bezuinigingstaakstelling.

### Minimale eis: 40% besparing op de kosten vanaf 2015

# Legenda

## MOP 2015 t/m 2018


- overlopend uit 2015
- start in 2016
- voorraad 2017 en 2018
- GBKN
- Kunstwerken (bruggen)
- overlopend uit 2015
- start in 2016



WIJZ.		
WIJZ.		
WIJZ.		
WIJZ.		
WIJZ.		

Meerjaren onderhoudsprogramma  
werkvoorraad tot 2018



getekend: V. Reintjes	par.: 29-12-2015	datum: 29-12-2015	schaal: 1:22.500	formaat: A1	blad 1 van 1 bladen	
getekend: J. Rateland	par.: 29-12-2015	datum: 29-12-2015	tekeningnr.: 02.2912			



# Legenda

## MOP 2015 & 2016

- overlopend uit 2015
- start in 2016
- GBKN

WIJZ.	
WIJZ.	
WIJZ.	
WIJZ.	
WIJZ.	

Meerjaren onderhoudsprogramma  
2015 en 2016

getekend: V. Reintjes	par.:	datum: 29-12-2015	schaal: 1:22.500	formaat: A1	blad 1 van 1 bladen	
getekend: J. Rateland	par.:	datum: 29-12-2015	tekeningnr.: <b>01.2912</b>			